

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

в. о. ректора Ніжинського
державного
університету імені Миколи
Гоголя
проф. **Бойко О.Д.**

« »

2016 року

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

з теорії та методики дошкільного виховання

для вступників на навчання за освітньо-кваліфікаційною програмою
підготовки магістра зі спеціальності 8.01010101 Дошкільна освіта
на базі освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста
для денної форми навчання

Укладачі:

проф. Кононко
доц. Пихтіна Н.П.
асист. Пісоцька Л.М.
доц. Аніщук А.М.
доц. Матвієнко С.І.
асист. Тукач І.І.

Рекомендовано

кафедрою дошкільної освіти,
протокол № 8 від 17.02.2016 р.

Схвалено

Вченою радою факультету
психології та соціальної роботи,
протокол № 6 від 02.03.2016 р.

ПРОГРАМА ВСПУТНОГО ЕКЗАМЕНУ ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний іспит проводиться у формі комплексного кваліфікаційного екзамену з теорії, практики та організації дошкільної освіти .

Програма вступного екзамену охоплює змістовні модулі навчального матеріалу з курсів педагогічних та провідних фахових дисциплін, зокрема, з дошкільної педагогіки та спеціальних фахових методик дошкільної освіти щодо організації та управління процесом формування елементарних математичних уявлень дітей, розвитку їх рідної мови, фізичного виховання дошкільників, ознайомлення їх з природою образотворчо-зображувальною діяльністю, музичним вихованням, організації і керівництва закладами системи дошкільної освіти, співпраці дошкільних закладів з батьками щодо виховання і навчання дошкільників.

Включаючи теоретичний та практичний аспекти підготовки фахівців, вона дає можливість **комплексно оцінити** рівень готовності випускників до професійної педагогічної діяльності згідно державних стандартів дошкільної освіти та **виявити**:

- рівень теоретичної підготовки студентів з теорії, практики та організації дошкільної освіти в Україні;

- якість засвоєння основних понять і термінів психолого-педагогічних дисциплін та фахових методик;

- знання закономірностей, принципів, змісту, методів, форм організації сучасного освітнього процесу в ДНЗ;

- вміння керуватись в роботі нормативно-правовими, інструктивними, програмно-методичними документами з дошкільної освіти, робити аналіз педагогічної спадщини класиків та новаторів педагогіки, обґрунтовувати науково-теоретичні положення щодо особливостей організації навчально-виховного процесу з дітьми раннього та дошкільного віку згідно державних стандартів дошкільної освіти, демонструвати розуміння проблем сучасного дошкільного виховання, необхідність і значення використання інноваційні технологій, нетрадиційних методів та форм роботи з дітьми, роль особливостей організації і управління різними ланками системи дошкільної освіти України в умовах сьогодення.

Програма дозволяє з'ясувати рівень готовності студентів до практичної педагогічної діяльності за такими напрямками розвитку дошкільника як фізичний, соціальний, моральний, інтелектуальний, мовленнєвий, художній, емоційно-ціннісний, креативний та виявити наступні **вміння**:

- діагностувати розвиток дитини під час організованого педагогічного впливу в межах різних видів діяльності;

- осмислено підходити до розв'язання практичних завдань, правильно оцінюючи конкретну педагогічну ситуацію та роль вихователя з ній;

- передбачати тактику взаємодії педагога з дітьми, спрямовану на формування базових якостей особистості: самостійність, людяність, працелюбність, спостережливість, відповідальність, розсудливість, справедливість, креативність та інші;

- прогнозувати наслідки педагогічного впливу на дитину, орієнтуючись на конкретну особистість та специфіку особистісно-зорієнтованого виховання й навчання.

Під час складання іспиту, **студент має виявити:**

- обізнаність з основними вченнями в галузі гуманітарних та соціально-економічних наук, що дозволяє аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси, вміє використовувати методи цих наук у своїй професійній і соціальній діяльності;

- знання етичних та правових норм, які регулюють відносини людини з суспільством, оточуючим середовищем, вміння враховувати їх у власному житті і професійній діяльності;

- розуміння сутності та соціального значення педагогічної професії та особливостей діяльності в закладах системи дошкільної освіти;

- володіння культурою мислення, знання його загальних законів, здатність у письмовій чи усній формі правильно оформити свої думки;

- уміння на науковій основі організувати свою професійну діяльність та діяльність педагогічного колективу, використовувати сучасні методи організації і управління, технологію менеджменту;

- володіння знаннями основ виробничих відносин, готовність для кооперації з колегами та до роботи в колективі;

Спеціаліст повинен знати:

- зміст основних державних документів, правових та нормативних актів з питань виховання і навчання, соціального захисту дітей; галузеве законодавство, нормативно-інструктивні матеріали та основи управління у сфері дошкільної освіти;

- основи української правової системи та законодавства, правові та морально-етичні норми у сфері професійної-педагогічної діяльності;

- вимоги до організації безпечної життєдіяльності дітей і педагогів в умовах ДНЗ;

- методологічні засади організації дошкільної освіти;

- методи і прийоми проведення наукового дослідження з актуальних проблем виховання дітей дошкільного віку;

- тенденції, закономірності розвитку загальної та дошкільної педагогіки, їх органічну єдність і водночас специфіку, пріоритети вітчизняної педагогічної думки, її вплив на розвиток освіти в інших країнах;

- програмно-методичні документи і матеріали;

- методологію і методи наукового дослідження;

- наукове уявлення про здоровий спосіб життя, та навички фізичного самовдосконалення;

- оздоровчі технології та діагностичні методики фізичного розвитку дошкільників, рівні їх рухової підготовленості;

- технології формування екологічної культури;

- основні підходи до управління педагогічною взаємодією з різними соціальними групами;

- сучасні підходи до організації логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, розвитку творчих здібностей дитини в художній діяльності, комунікативно мовленнєвих та рухових здібностей;
- прийоми керівництва логіко-математичним, мовленнєвим, художньо-творчим, інтелектуальним та фізичним розвитком дітей;
- сучасні освітні технології навчання і виховання дітей дошкільного віку, шляхи трансформації класичних освітніх технологій в сучасні умови розвитку дошкільної освіти в Україні;
- завдання, зміст та умови ефективної організації дослідницької діяльності дітей в природі;
- основні підходи до формування елементів екологічної та валеологічної культури дошкільників;
- роль і значення наукових досліджень у розвитку науки і практики дошкільного виховання.

Спеціаліст повинен уміти:

- вільно володіти державною мовою України;
- висловлювати та обґрунтовувати свою позицію з питань організації освітнього процесу в ДНЗ;
- знаходити і використовувати інформацію, необхідну для орієнтування в основних управлінських проблемах;
- використовувати і укладати нормативні і правові документи стосовно професійної діяльності, вживати необхідні заходи щодо відновлення порушених прав дітей та членів педагогічного колективу;
- вивчати, аналізувати та впроваджувати передовий педагогічний досвід в практику роботи дошкільних навчальних закладів.
- здійснювати керівництво підрозділами системи дошкільної освіти;
- розробляти стратегії педагогічної взаємодії з різними професійно-виробничими групами;
- проводити науково-методичну обробку зібраного і узагальненого передового педагогічного досвіду;
- володіти діагностичними методиками для визначення стану педагогічного процесу, рівнів розвитку дітей та здійснювати корекцію професійної діяльності педагогів закладу дошкільної освіти;
- забезпечувати належні умови для формування творчої особистості дошкільника;
- застосовувати найбільш доцільні форми та методи роботи з педагогічними кадрами різнорівневих інфраструктур.

Показники і критерії оцінювання знань та вмінь випускників.

Критерії:

1. Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятання, обсяг, повнота, точність);

2. Якість знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення);
3. Ступінь оволодіння вміннями і навичками;
4. Творча діяльність і загальна якість виконаної роботи.

Показники:

1. Оцінкою «відмінно» оцінюється відповідь, у якій студент виявляє всебічні, систематичні і глибокі знання з теорії, практики та організації дошкільної освіти, обізнаність щодо технологій управління при виконанні обов'язків керівника ДНЗ. Обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Демонструє стійкий професійний інтерес до теорії, практики та організації дошкільного виховання. Виявляє знання та розуміння суті і спрямованості основних державних нормативних документів про дошкільну освіту і дошкільний навчальний заклад.

Уміє:

- працювати з навчальним матеріалом (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити власні висновки), творчо застосовуючи сучасні методи дослідження;
  - визначати мету і завдання, добирати відповідні зміст, форми, методи роботи в межах різних напрямків організації навчально-виховного процесу в ДНЗ відповідно до діючих програм виховання та навчання;
  - аналізувати й оцінювати наукові дослідження та практичні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів;
  - створювати необхідні умови для повноцінного розвитку особистості дошкільника в цілому та в межах окремих його напрямків (розумового, морального, естетичного, фізичного, трудового виховання);
  - аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, окреслювати та пояснювати чинники таких ситуацій; прогнозувати їх розвиток за несприятливих умов та рекомендувати науково обгрунтований психолого-педагогічний і методичний інструментарій для розв'язання;
  - використовувати доцільні методи управління, спрямовані на педагогічний аналіз, прогнозування, планування освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти;
  - організувати матеріально-технічне забезпечення всіх ланок діяльності дошкільних закладів;
  - здійснювати підбір і розстановку педагогічних кадрів згідно штатного розпису шляхом використання доцільних методів керівництва.
- 2. Оцінка «добре»** виставляється студенту, який володіє навчальним матеріалом, передбаченим навчальною програмою до державної атестації з теорії, практики та організації дошкільної освіти. Демонструє репродуктивний рівень обізнаності щодо технологій управління в ДНЗ. В основному обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Ознайомлений з

основними державними нормативними документами про дошкільну освіту. Має навички роботи з навчальним матеріалом (аналізувати, зіставляти, робити висновки). Виявляє частковий інтерес до теорії дошкільної педагогіки та основних її методик. Частково знайомий з науковими дослідженнями та практичними розробками вітчизняний і зарубіжних науковців, методистів. Розуміє необхідність створення сприятливих умов для здійснення особистісно зорієнтованого навчання і виховання дошкільників.

Уміє:

- визначати мету, завдання, зміст, форми та методи роботи в закладі дошкільної освіти, частково спираючись на діючі програми виховання і навчання дошкільників;
- аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, частково окреслюючи чинники та прогножуючи педагогічно доцільний розвиток;
- частково використовувати педагогічно доцільні методи керівництва в дошкільному закладі, організувати матеріально-технічне забезпечення діяльності ДНЗ.

3. Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом, окресленим навчальною програмою до державної атестації з теорії, практики та організації дошкільної освіти та відтворює його на репродуктивному рівні. Ознайомлений з окремими теоретичними концепціями та підходами. Називає основні нормативні документи про дошкільну освіту, але фрагментарно демонструє знання їх суті. Має початкові уміння роботи з навчальним матеріалом (зіставлення та узагальнення), не виявляючи навичок самостійного творчого мислення. Частково ознайомлений з науковими дослідженнями та практичними розробками науковців і практиків у галузі управління дошкільною освітою.

Уміння визначати мету, завдання, зміст і форми роботи з теорії, практики та організації дошкільної освіти не є системними і цілісними. Розуміє необхідність створення сприятливих умов для повноцінного всебічного розвитку особистості дошкільника, але недостатньо володіє психолого-педагогічним і методичним інструментарієм. Аналізуючи педагогічну ситуацію з практики виховання і навчання дошкільників, називає окремі чинники таких ситуацій та здійснює часткове й поверхневе прогнозування її розвитку. Фрагментарно демонструє уміння доцільно використовувати методи управління і керівництва в закладах дошкільної освіти. Частково уміє організувати матеріально-технічне забезпечення діяльності дошкільного закладу. Недостатньо володіє методикою відбору і розстановки педагогічних кадрів.

4. Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів і фрагментів, що становить певну частину змісту навчальної програми до державної атестації з теорії, практики та організації

дошкільної освіти. Знає про існування нормативних документів в галузі дошкільної освіти, окремі називає, але не знає їх суті і націленості. Знання теоретичних концепцій і підходів в галузі менеджменту з дошкільної освіти дуже фрагментарні і поверхневі.

Практичні уміння і навички навчання й виховання дошкільників, управління і керівництва різними ланками закладу дошкільної освіти частково сформовані на елементарному рівні.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ I. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Загальні засади дошкільної педагогіки.

Предмет дошкільної педагогіки.

Дошкільна педагогіка – наука про закономірності виховання і навчання дітей від народження до школи.

Значення дошкільного дитинства у житті людини: стрімкий фізичний і психічний розвиток, початкове формування людських якостей і властивостей; основа формування особистості.

Основні поняття дошкільної педагогіки. Виховання як одна із найбільш важливих категорій дошкільної педагогіки. Виховання в соціальному значенні (здійснюється зусиллями всього соціального врядування суспільства: сім'ї, дошкільного навчального закладу, школи, засобів масової інформації та ін.) і в педагогічному.

Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками: педагогічними, філософією, психологією (дитячою, соціальною, віковою, загальною), соціологією, медициною (зокрема, педіатрією), генетикою.

Актуальні проблеми дошкільної педагогіки: гуманізація навчально-виховного процесу у ДНЗ, забезпечення всебічного розвитку особистості; відбір змісту, форм і методів навчання дітей дошкільного віку; гармонійне поєднання родинного і суспільного дошкільного виховання та ін.

Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання.

Розвиток людини детермінований зовнішніми і внутрішніми факторами.

Зовнішні фактори: оточення людини, середовище, в якому вона живе і розвивається. Внутрішні: фізіологічні та психічні властивості організму.

Спадковість і розвиток. Вплив середовища на розвиток особистості. Середовище - реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. Зовнішні умови, які впливають на формування особистості: географічні, соціальні, сімейні. Ближнє і дальнє середовище (за інтенсивністю контактів).

Розвиток і виховання. Ефективність виховного впливу в цілеспрямованості, систематичності та кваліфікованому керівництві.

Залежність виховання від розвитку: опора на досягнутий рівень розвитку. Ефективність виховання визначається рівнем підготовленості людини до сприйняття виховної дії, зумовленим впливом спадковості і середовища. Залежність виховного впливу від ряду умов і обставин: поняття про "зону найближчого розвитку".

Діяльність як фактор розвитку. Всебічний і цілісний розвиток особистості в результаті правильно організованої діяльності, формування ставлення дитини до навколишнього. Основні види діяльності дітей: гра, навчання, праця, побутова діяльність. спілкування як специфічний вид діяльності. Активність особистості як обов'язкова умова розвитку її здібностей і задатків, досягнення успіху.

Поняття про вік, вікову стадію розвитку. Поступальний характер розвитку з наявністю різких стрибкоподібних переходів і криз. Критерії розвитку: анатомічні, фізіологічні, психологічні, педагогічні, фізичні показники стану організму. Відмінності у педагогічній вікова періодизації: ранній вік, молодший дошкільний вік, середній дошкільний вік, старший дошкільний вік.

Поняття про індивідуальні особливості: природні задатки, темперамент, особливості протікання психічних процесів (сприймання, пам'яті, уяви, мислення), інтереси і потреби, воля і почуття, а також досвід, здобутий у процесі розвитку. Необхідність врахування індивідуальних особливостей дитини у навчально-виховному процесі.

Врахування типологічних особливостей вищої нервової діяльності. Поняття про типи ВНС: збудливий тип ВНС; сильний, рухливий, врівноважений тип ВНС.

Необхідність врахування статевих відмінностей психічного розвитку в процесі виховання та навчання.

Обдарована дитина. Загальні показники обдарованості дітей дошкільного віку (швидке засвоєння матеріалу, довга тривалість періоду зосередження уваги тощо). Види обдарованості: інтелектуальна, математична, природнича тощо. Особливості організації та проведення виховної роботи з обдарованими дітьми у ДНЗ (організація різноманітних видів діяльності, спеціальні програми тощо).

Розвиток теорії і практики дошкільної педагогіки ***Сучасна система дошкільної освіти***

Безперервність освіти в Україні. Дошкільна освіта як складова частина безперервної освіти в Україні. Сучасна система дошкільної освіти. Типи дошкільних навчальних закладів та їх функції.

Державні документи в системі дошкільної освіти в Україні: Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Міжнародна конвенція ООН про права дитини, Базовий компонент дошкільної освіти та інші. Закон України «Про дошкільну освіту»: система дошкільної освіти; повноваження ДНЗ; типи ДНЗ; права дитини у сфері

дошкільної освіти; принципи і завдання дошкільної освіти; права та обов'язки педагогічних працівників тощо.

Закон України «Про охорону дитинства»: система заходів щодо охорони дитинства; основні принципи охорони дитинства; організація охорони дитинства; права та свободи дитини; права, обов'язки батьків за виховання та розвиток дитини тощо.

Конвенція ООН про права дитини. Права дитини та захист її прав на державному і міжнародному рівнях.

Зміст і структура Базового компонента дошкільної освіти. Інваріантна складова змісту дошкільної освіти і варіативна. Освітні лінії: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина у природному довкіллі», «Гра дитини», «Мовлення дитини», «Комп'ютерна грамота», «Іноземна мова», «Хореографія», «Шахи».

Особливості виховання і навчання дітей дошкільного віку за Базовим компонентом дошкільної освіти України: формування позитивного образу «Я»; виховання позитивного ставлення до своєї зовнішності, сформованості фізичних якостей, рухових умінь; формування вміння орієнтуватись у світі людських взаємин; виховання ціннісного ставлення до природи; формування почуття краси у різних її проявах; виховання дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань тощо.

Програми виховання та навчання дітей дошкільного віку.

Зміст і методи виховання дітей раннього і дошкільного віку.

Мета і завдання виховання дітей

Виховання дитини. Поняття про ідеальну і реальну мету виховання. Залежність завдання, змісту, методів виховання від мети виховання. Напрями виховання дітей дошкільного віку: фізичне виховання, моральне, трудове, естетичне, розумове. Завдання виховання дітей дошкільного віку.

Особливості розвитку і виховання дітей раннього віку.

Тісна взаємозалежність фізичного і психічного розвитку дітей у перші три роки життя. Завдання виховання дітей перших трьох років життя і специфіка їх реалізації в різних видах виховної роботи.

Особливості виховання дітей першого року життя. Вікові етапи розвитку дітей за періодами: від народження до 3 місяців; від 3 місяців до 6 місяців; від 6 місяців до 9 місяців; від 9 місяців до 12 місяців.

Особливості організації режиму. Сон. Неспання. Годування. Організація та методика проведення ігор-занять. Організація самостійної діяльності дітей.

Особливості виховання дітей другого року життя.

Розвиток дитини другого року життя та завдання виховання. Особливості організації режиму та методика проведення ігор-занять. Організація самостійної діяльності.

Особливості виховання та розвитку дітей третього року життя. Режим, його організація та методика проведення режимних моментів. Особливості організації та методика проведення ігор-занять. Організація самостійної діяльності дітей третього року життя: ігрова діяльність, активна рухова діяльність, самообслуговування, самостійна художня діяльність.

Наукові дослідження з питань розвитку і виховання дітей раннього віку (М. М. Щелованов, Н.О. Аксаріна, Г.В. Пантюхіна та ін.).

Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Поняття "фізичне виховання", "фізичний розвиток", "фізична досконалість".

Створення системи фізичного виховання в Україні. П.Ф. Лесгафт про фізичне виховання дітей дошкільного віку. Розвиток його ідей в теорії фізичного виховання (Є.А.Аркін. Є.І. Леві-Гориневська, Г.Н. Сперанський.

М.М. Щелованов, М.Ю. Кистяківська, М.Є. Шейко, Т.І. Дмитренко, Е.С. Вільчковський, О.Л. Богініч). Народна педагогіка про фізичне виховання дітей.

Необхідність та завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку: охорона і зміцнення здоров'я дітей, повноцінний їх фізичний розвиток, загартування організму; формування життєво важливих рухових умінь та навичок, виховання фізичних якостей (швидкість, спритність, витривалість); сприяння розумовому, моральному, трудовому і естетичному вихованню.

Основні принципи теорії фізичного виховання: широке використання виховання і навчання з метою впливу на процеси фізичного розвитку; забезпечення зв'язку фізичного виховання з загальним розвитком дитини; визначення важливості ігор і позитивних емоцій в системі фізичного виховання; забезпечення усвідомленості при оволодінні рухами, культурно-гігієнічними навичками; визнання рухів і рухової активності як неодмінної життєвої основи фізичного і загального розвитку дитини.

Зміст фізичного виховання - оволодіння основами фізичної культури: опанування основ особистої гігієни, загартування організму, виконання фізичних вправ.

Гігієнічні умови, які сприяють фізичному розвитку дітей. Вимоги до приміщення, ділянки, їх обладнання. Режим, харчування. Формування культурно-гігієнічних навичок.

Сили природи. Фізичні вправи. Режим дня дитини, особливості його побудови і організації в дошкільних закладах і вдома. Фізіологічні основи режиму. Педагогічні вимоги до побудови режиму: постійність, доцільність, розумність, рухомість, гнучкість, врахування індивідуальних особливостей дітей, можливість зміни в режимі.

Особливості методики проведення режимних процесів (харчування, сон, прогулянка). Розв'язання виховних і навчальних завдань під час здійснення режимних процесів.

Розумове виховання дітей дошкільного віку.

Поняття про розумовий розвиток і розумове виховання. Мета розумового виховання. Напрями розумового виховання дітей. Народна педагогіка про розумове виховання. Розумове виховання дітей в працях західно-європейських, російських та українських педагогів (Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, Ф. Фребель, М. Монтесорі, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, Є.І. Тихеева, Л.С. Виготський, О.В. Запорожець).

Організація розумового виховання в дошкільному віці: завдання, зміст і методи роботи. Завдання розумового виховання дошкільників: набуття елементарних знань про навколишнє середовище; формування умінь і навичок розумової діяльності і розвиток розумових здібностей, формування пізнавальних інтересів і допитливості. Зміст і засоби розумового виховання дітей: ознайомлення з предметами і явищами навколишнього світу; спілкування з дорослими і однолітками; різні види діяльності дітей (гра, трудова, конструктивна, зображувальна); навчання. Методи роботи: (спостереження, бесіди, розглядання картин, ігри тощо).

Організація сенсорного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ: завдання, зміст, методи і прийоми роботи. Поняття про сенсорний розвиток дитини, сенсорне виховання, сенсорну культуру, сенсорні еталони, завдання сенсорного виховання (формування системи обстежувальних дій; системи сенсорних еталонів; уміння самостійно використовувати сенсорні еталони в діяльності) і зміст сенсорного виховання. Основні періоди засвоєння сенсорних еталонів у дошкільному віці. Етапи сенсорного виховання в дошкільному віці. Методи і прийоми роботи: обстеження предметів в залежності від цілей; дидактичні іграшки і ігри; спостереження в природі тощо.

Моральне виховання дітей дошкільного віку.

Поняття про мораль, моральне виховання, моральний розвиток, моральну культуру. Механізм морального виховання. Розвиток теорії морального виховання. Народна педагогіка про моральне виховання. Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, А.С. Макаренко, О.В. Сухомлинський про моральне виховання. Сучасна психолого-педагогічна наука про проблеми морального виховання дітей дошкільного віку (О. Запорожець, Я.З.Неверович, А.М. Виноградова, В.Г. Нечаєва, С.А. Козлова, Р.С. Буре, Л.В.Артемова, Т.І. Поніманська, О.І. Кошелівська, С. Кулачківська та інші). Дослідження сучасних проблем морального виховання.

Завдання морального виховання: формування моральної свідомості (уявлення про моральні норми), розвиток навичок моральної поведінки, виховання моральних почуттів.

Закономірності процесу морального виховання: двосторонність процесу морального виховання; тривалість процесу морального виховання; дієвість процесу морального виховання; особистісний характер засвоєння моральних цінностей; моральне виховання в процесі життєдіяльності дитини. Моральне

виховання в процесі спілкування з дорослими. Моральне виховання у грі. Моральне виховання у трудовій діяльності. Моральне виховання в процесі навчання.

Методи морального виховання. Класифікація методів за В.Г. Нечаєвою (методи організації моральної поведінки; методи формування у дошкільників моральних уявлень, суджень, оцінок), В.І. Логіною (методи формування моральної свідомості; методи формування моральної поведінки; методи стимулювання почуттів і відношень).

Зміст морального виховання дітей дошкільного віку. Виховання вольової поведінки. Прояви негативної поведінки дітей: вередування, впертість. Виховання дисциплінованості, культури поведінки. Методи їх виховання (Г.П. Лаврентєва).

Виховання основ гуманізму: доброзичливість, турботливість, людяність, справедливість. Методи виховання гуманної поведінки.

Виховання патріотизму. Основні напрями патріотичного виховання: формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід, краєзнавство; ознайомлення з явищами суспільного життя; формування знань про історію держави, державні символи; ознайомлення з традиціями і культурою свого народу; формування знань про людство.

Виховання колективізму. Поява і розвиток дружби. Взаємодопомога. Роль суспільної думки. Засвоєння моральних правил і норм поведінки. Культура поведінки і взаємовідносин. Особистість в колективі (Л.В. Артемова, Т.А. Маркова, В.Г. Нечаєва, В.О. Киричук, Т.І. Поніманська).

Форми морального виховання (заняття-уроки Добра і Краси, етичні казки, екскурсії, складання родового дерева, театралізовані вправи тощо).

Трудове виховання дітей дошкільного віку.

Трудове виховання. Народна педагогіка про трудове виховання дошкільників. Види праці дітей: самообслуговування; господарсько-побутова праця; праця в природі; ручна (художня) праця. Зміст і виховне значення кожного виду праці. Сучасні українські дослідники проблеми трудового виховання (З.Н. Борисова, В.О. Павленчик, Г.В. Беленька, М.А. Машовець, Н.Б. Кривошея). Особливості трудової діяльності дошкільників.

Організація трудового виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ: завдання виховання (позитивного ставлення до праці дорослих; формування навичок і вмінь у посильній праці; бажання і потреби трудитися; знань і уявлень про трудові дії в певному виді праці (З. Н. Борисова)); умови виховання (емоційно-позитивна атмосфера; організація матеріального середовища і трудового обладнання; врахування навантаження; врахування індивідуальних інтересів); форми організації трудової діяльності дітей (трудові доручення, їх особливості і виховне значення; зміст організації доручень; види доручень, керівництво ними. Чергування. Виховне значення чергування. Зміст роботи чергових в різних вікових групах. Керівництво вихователя працею чергових. Колективна праця дітей. Її зміст, види: праця

поруч, загальна праця, спільна праця). Методи роботи: методи організації трудової діяльності; методи словесно-емоційного впливу; методи стимулювання.

Організація процесу ознайомлення дошкільників із працею дорослих в ДНЗ: роль предметно-розвивального середовища у вирішенні питання (твори художньої літератури; ілюстрації; картини; малюнки; дидактичні ігри; обладнання для сюжетно – рольових ігор; іграшки); методи і прийоми роботи з дітьми: (безпосереднє спостереження за професійною діяльністю дорослих; розповідь вихователя про конкретну професію; бесіди про сучасні професії дорослих; читання творів художньої літератури; спільна праця дітей і дорослих; дидактичні ігри; творчі ігри). Змістовий аспект методики ознайомлення дошкільників з професіями дорослих: назва професії, значення її для суспільства, трудові дії, спеціальний одяг та інструментарій, необхідні професійні якості.

Засоби трудового виховання дошкільників: власна трудова діяльність дітей, ознайомлення з працею дорослих, художні засоби (художня література, музика та зображувальне мистецтво).

Естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Поняття "естетичний розвиток", "естетичне виховання". Мета естетичного виховання. Розвиток теорії естетичного виховання. Сучасні проблеми естетичного виховання дошкільників (Н. О. Сакуліна, Г. В. Сухорукова, Г. Г. Григорьєва).

Організація естетичного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ: завдання, зміст, форми і методи роботи з дітьми.

Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку: формування естетичного ставлення до дійсності, естетичних уявлень і суджень; освоєння дітьми естетичної діяльності; розвиток загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей.

Зміст естетичного виховання (основні напрями): формування знань про прекрасне в житті, природі, у вчинках людей; розвиток естетичних умінь і навичок; формування естетичного ставлення; розвиток творчої діяльності.

Засоби естетичного виховання: естетика побуту; твори мистецтва, природа; навчання; самостійна художня діяльність дітей, свята. Методи естетичного виховання: за головною педагогічною метою (переконання, вправлення, проблемні ситуації); за загальною та спеціальною спрямованістю.

Методи навчання художній діяльності: наочні (зразок, показ); словесні (бесіди, інструкції, вказівки, поради, оцінка і самооцінка). Методи розвитку художньо-творчих здібностей дітей. ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань). Ігрові прийоми: ігрові ситуації; демонстрування епізодів лялькових спектаклів; розповіді-малювання з елементами казки тощо (Н. Кириченко, Т. Науменко).

Форми організації естетичного виховання: за принципом управління діяльністю дітей; за способом об'єднання дітей; за видами діяльності.

Виховання дітей у грі.

Теорія гри.

Поняття «гра», «дитяча гра». Гра - провідна діяльність дитини дошкільного віку. Сучасні психолого-педагогічні дослідження про гру як провідну діяльність дітей дошкільного віку (Л.Виготський та його школа: О. Запорожець, Д. Ельконін, О. Усова, Л. Артемова, Т. Григоренко, К. Щербакова).

Теорії походження гри К. Гросса, Ф. Шиллера та ін.. Використання гри в педагогічному процесі (Д. Менджеричька, А. Матусик, І. Власова).

Особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини: гра як активна форма пізнання навколишньої дійсності; гра як свідомо і цілеспрямована діяльність; як вільна, самостійна діяльність; наявність творчої основи; емоційна насиченість.

Класифікації дитячих ігор. Класифікація за К. Гроссом: експериментальні і спеціальні; за В. Штерном; індивідуальні і соціальні; за Ж.Піаже: ігри-вправи, символічні ігри, ігри за правилами; за К. Гарвеєм: ігри з рухами і взаємодією, ігри з предметами, мовні ігри, ігри з соціальним матеріалом, ігри за правилами, ритуальні ігри; за П. Лесгафтом: сімейні (імітаційні) ігри та шкільні ігри; за С. Русовою: народні ігри. Класифікація ігор за С. Новосоловою:

1. Самостійні ігри (ігри-експериментування, сюжетні ігри);
2. Ігри, що виникають з ініціативи дорослого (навчальні ігри, розвивальні ігри);
3. Ігри, що мають своїм джерелом історичні традиції етносу (народні).

Сучасна педагогічна класифікація ігор: творчі ігри (режисерські, сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструктивні, ігри на теми літературних творів (драматизації, інсценування); ігри з правилами; рухливі (великої, середньої, малої рухливості; сюжетні ігри з предметами; з переважанням основного руху (бігу, стрибків; ігри-естафети) та дидактичні ігри (словесні, з іграшками, настільно-друковані); народні ігри (забави, рухливі, дидактичні, обрядові); інші класифікації.

Іграшка

Іграшка - важливий засіб розвитку гри. Освітнє і виховне значення іграшки. Підбір іграшок для різних вікових груп. Історія іграшки. Перші іграшки Давнього Єгипту, Давніх Греції та Риму, Франції, Німеччини. Історія розвитку української народної іграшки як предмета мистецтва та засобу виховання.

Види іграшок. Класифікація іграшок за А. Макаренком: готові, напівготові, іграшки-матеріал; за Є.Фльоріною: моторно-спортивні, сюжетні, творчо-трудова, технічні, настільні, веселі, музичні, театральні іграшки.

Класифікація іграшок за станом готовності, за видами сировини, за розміром, за функціональними властивостями, за художньо-образним вирішенням. Вимоги до іграшок. Іграшки для різних вікових груп.

Організація ігрового осередку як складової предметно-розвивального середовища в ДНЗ та його особливості. Ігровий осередок в групах раннього віку: змістове наповнення для сюжетних ігор, для театралізованих ігор, для осередку рядження. В групах дошкільного віку в ігровому осередку три куточки: загальний; драматичний; для настільних дидактичних ігор.

Творчі ігри

Види творчих ігор (режисерські, сюжетно-рольові, театралізовані, ігри з будівельним матеріалом), їх розвиток в дошкільному віці. Виховне значення творчої гри, її особливості: уявлювана ситуація, творчий характер, наявність ролей, довільність дій, специфічні мотиви, соціальні відносини. Педагогічна цінність - забезпечує виховне значення: засвоєння моральних норм, переживання почуттів тощо. Особливості організації (із врахуванням компонентів гри; з молодшими дітьми і старшими) та керівництва (збагачення досвіду ігрового; використання навчальних ігор; зміна ігрового середовища; організація спілкування).

Режисерські ігри.

Індивідуальні і спільні режисерські ігри. Особливості режисерських ігор. Педагогічні умови розвитку режисерських ігор: створення індивідуального простору; роль вихователя, співтворчість з вихователем, підбір ігрового матеріалу.

Сюжетно-рольові ігри.

Передумови розвитку сюжетно-рольової гри в ранньому віці: предметно-ігрова діяльність, відображувальна гра, становлення рольової гри. Структура сюжетно-рольової гри. Сюжет і зміст сюжетно-рольових ігор в різних вікових групах. Етапи розвитку сюжетно-рольової гри. Формування взаємовідношень дітей в сюжетно-рольових іграх. Керівництво сюжетно-рольовими іграми.

Театралізовані ігри.

Види театралізованих ігор: гра-драматизація на тему літературного твору. Складові частини дитячих театралізованих ігор (дії з ляльковими персонажами або дії за ролями; літературна діяльність, образотворча діяльність, музична діяльність).

Гра-драматизація. Етапи розвитку гри-драматизації. Специфіка завдань ігор-драматизацій в різних вікових групах. Ігри на тему літературних творів.

Умови для розвитку театралізованих ігор. Педагогічне керівництво театралізованими іграми. Л.В. Артемова про театралізовані ігри.

Будівельно-конструктивні ігри.

Характеристика ігор з будівельним матеріалом. Типи будівельного матеріалу (великий, настільний, напівфабрикат, конструктори, природній).

Методика навчання конструктивним умінням. Прийоми навчання конструктивним умінням: демонстрація зразка, показ способів будівництва з поясненням, постановка проблемного завдання; повідомлення теми будівлі з вказівкою умов. Види конструювання: конструювання за зразком, конструювання за заданою темою, конструювання за власним задумом, конструювання за умовами, конструювання за моделями. Ігри з природнім

матеріалом: ігри з водою, ігри зі снігом, ігри з піском. Створення умов для ігор з природнім матеріалом. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.

Дидактичні ігри.

Особливості (сутність) дидактичної гри. Дидактичні ігри в педагогічних системах Ф. Фребеля, М. Монтесорі, С. Тихеевої. Дослідження проблеми дидактичної гри Л. Венгером, О. Усовою, О. Янківською, Л. Артемовою.

Структура дидактичної гри: дидактичні та ігрові завдання, правила гри, ігрові дії, результат гри. Народні дидактичні ігри.

Види дидактичних ігор за характером матеріалу: ігри з предметами, настільно-друковані ігри, словесні ігри.

Класифікація дидактичних ігор за О. Сорокіною: ігри подорожі; ігри-доручення, ігри-припущення, ігри-загадки, ігри-бесіди. Організація і методика проведення дидактичних ігор.

Класифікація дидактичних ігор за характером ігрових дій (за В. Аванесовою): ігри-доручення; ігри з відшукуванням предметів; ігри з відгадуванням загадок; сюжетно-рольові дидактичні ігри; ігри у фанти. Педагогічне керівництво дидактичними іграми.

Комп'ютерна гра як різновид дидактичної гри. Поняття про комп'ютерно-ігровий комплекс (КІК). Комп'ютерні ігри та ігри-заняття. Вимоги до комп'ютерних програм для дітей дошкільного віку.

Розділ II. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРОЦЕСОМ В ДНЗ

Стилі керівництва дошкільним навчальним закладом. Шляхи формування та вдосконалення стилю керівництва.

Соціально психологічні функції керівництва: цільова орієнтація колективу, стимулювання (мотивація, активізація), інтеграція, навчання та виховання членів колективу. Типи лідерів. Імідж керівника дошкільного навчального закладу.

Поняття “стиль керівництва”. Об'єктивні та суб'єктивні чинники стилю керівництва. Характеристика стилів керівництва (авторитарний, ліберальний, демократичний, комбінований).

Психологічні механізми впливу на людей: переконання; навіювання; наслідування особистого прикладу керівника; морально-психологічне стимулювання працівників (заохочення та покарання).

Шляхи формування та вдосконалення стилю керівництва: самоаналіз власної діяльності, усвідомлення власного стилю керівництва, постійна робота над подоланням своїх недоліків, здійснення індивідуального підходу до кожного підлеглого та ін.

Конфлікти у трудовому колективі. Профілактика та шляхи розв'язання конфліктних ситуацій.

Конфлікти у трудовому колективі. Сутність поняття «конфлікт», особливості перебігу. Типи конфліктів: внутрішньоособистісні

(інтраперсональні); міжособистісні (інтерперсональні); внутрішньогрупові (інтрогрупові); міжгрупові (інтергрупові)

Класифікація конфліктів: за наслідками (функціональні, дисфункціональні, безрезультатні), за змістом (внутріособистісний, міжособистісний, між собою і групою, між груповий, між керуючою системою та керованою системою).

Причини виникнення конфліктів: конфлікти ролей; конфлікти бажань; конфлікти норм поведінки. Причини внутрішньоособистісного конфлікту. Причини міжособистісного, внутрішньогрупового та міжгрупового конфліктів.

Стилі поведінки опонентів у конфліктній ситуації: конкуренція, співробітництво, уникання, пристосування, компроміс. Запобігання та подолання конфліктів. Шляхи розв'язання конфліктних ситуацій: попередження конфлікту; управління конфліктом; прийняття оптимальних рішень у конфліктних ситуаціях; розв'язання конфлікту.

Шляхи формування сприятливого соціально-психологічного мікроклімату в колективі дошкільного навчального закладу.

Дошкільний навчальний заклад як педагогічна система і об'єкт управління.

Дошкільний навчальний заклад та його повноваження. “Положення про дошкільний навчальний заклад” (2003).

Типи дошкільних навчальних закладів: ясла, ясла-садок, дитячий садок, ясла садок компенсуючого типу, будинок дитини, дитячий будинок інтернатного типу, ясла-садок сімейного типу, ясла садок комбінованого типу, центр розвитку дитини, дитячий будинок сімейного типу. Характеристика різних типів дошкільних навчальних закладів.

Дошкільний навчальний заклад у складі навчально-виховного комплексу “дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад”. , Положення про навчально-виховний комплекс “дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад” (2003).

Статус дошкільних навчальних закладів, заснованих на різних формах власності: державній, комунальній, приватній.

Порядок створення, реєстрації, реорганізації та ліквідації дошкільних навчальних закладів. Державні документи, що визначають порядок створення, реорганізації і ліквідації закладів освіти.

Структура управління дошкільним навчальним закладом: керівник ДНЗ, рада ДНЗ, педагогічна рада, органи громадського самоврядування.

Порядок прийому, відрахування та збереження за дитиною місця в дошкільних навчальних закладах різних форм власності.

Комплектування виховних груп за віковими та сімейними (родинними ознаками); наповнюваність груп, терміни переведення дітей з однієї вікової

групи до іншої та формування нових груп. Причини і порядок відрахування дитини з дошкільного навчального закладу.

Режим роботи дошкільного навчального закладу. Тривалість перебування дітей в дошкільному навчальному закладі: цілодобове, протягом дня, короткотривале, робота чергових груп. Сезонні дошкільні навчальні заклади.

Контроль за станом освітнього процесу в дошкільному закладі.

Види, форми та методи контролю.

Контроль - обов'язковий компонент управлінської діяльності, який забезпечує стабільність, оптимальність функціонування дошкільного навчального закладу та переведення його на вищий якісний рівень.

Завдання контролю. Планування системи контролю. Зміст перевірки різних аспектів навчально-виховного процесу в дошкільному закладі: планування навчально-виховної роботи, проведення занять, якість навчання та виховання з різних розділів програми тощо.

Діагностико-аналітична діяльність керівника: діагностика ефективності роботи вихователя в сфері фізичного, розумового, естетичного, морального, екологічного, трудового виховання; критерії оцінки та самооцінки праці педагога; добір методів діагностики.

Етапи контролю: інформаційно-аналітичний, прогностичний, організаційно-координаційний, власне контроль, регулювання.

Види контролю: попередній, поточний, підсумковий контроль; зовнішній, внутрішній контроль; тематичний, фронтальний і вибірковий (епізодичний).

Форми контролю: колективний, адміністративний, самоконтроль.

Методи контролю: практичні (тести-завдання, тести-ситуації, перевірка документації, зрізи відвідування занять та інших режимних процесів, бесіди, хронометраж, експеримент), рейтингові (анкетування, тестування, ранжування, експертна оцінка, самооцінка), теоретичні (аналіз, синтез, абстрагування, індукція, дедукція, узагальнення, моделювання).

Робота керівника дошкільного навчального закладу з кадрами.

Поняття про типові штатні нормативи дошкільних навчальних закладів. Штатний розпис дошкільного навчального закладу. Підбір та розстановка кадрів. Визначення посадових обов'язків різних категорій працівників дошкільного навчального закладу.

Планування та проведення адміністративних нарад.

Робота з молодими спеціалістами.

Процедура проведення атестації педагогічних кадрів. Планування атестації. Створення атестаційної комісії. Подання заяв, затвердження графіку проведення атестації. Вивчення і комплексна оцінка роботи педагогів, які атестуються. Завершення атестації, оформлення її результатів.

Зміст наказів з питань атестації працівників дошкільного навчального закладу.

Контроль за організацією харчування та медичного обслуговування дітей в дошкільному навчальному закладі.

Державні документи, що визначають порядок організації харчування дітей в дошкільному навчальному закладі. Нормативні вимоги до харчування дітей в дошкільному навчальному закладі: натуральний набір продуктів та норми харчування.

Режим харчування дітей. Складання перспективного меню. Розрахунки щоденних меню-вимог. Організація постачання продуктів харчування: санітарно-гігієнічні вимоги до доставки, якості, умов зберігання харчових продуктів; облік надходження та витрачання продуктів, їх бракераж; картотека страв. Облік виконання норм харчування.

Санітарний режим харчоблоку. Вимоги до приміщення, обладнання та інвентарю. Дотримання протиепідемічного режиму працівниками харчоблоку.

Обов'язки працівників (керівника, лікаря, медичної сестри, комірника, кухаря і працівників кухні, вихователів) щодо організації харчування дітей в дошкільному навчальному закладі. Накази та розпорядження про організацію харчування в дошкільному навчальному закладі.

Організація медичного обслуговування дітей в дошкільному навчальному закладі. Лікувально-профілактичні, оздоровчі заходи в ДНЗ. Облік та аналіз захворюваності дітей, контроль за станом фізичного виховання та загартування дітей.

Обов'язки медичних працівників закладу. Співпраця медичного персоналу та педагогів щодо зміцнення здоров'я дітей.

Накази та звітна документація з питань захворюваності дітей в дошкільному навчальному закладі.

Спеціаліст (інспектор) з дошкільного виховання районних, міських, обласних управлінь (відділів) освіти. Напрями діяльності інспектора.

Спеціаліст з питань дошкільної освіти – організатор дошкільної освіти в районі (місті). Повноваження спеціаліста з дошкільної освіти.

Загальна характеристика основних напрямів діяльності спеціаліста з питань дошкільної освіти.

Види та зміст планування.

Розвиток мережі дошкільних навчальних закладів у місті (районі). Облік дітей дошкільного віку. Комплектування дошкільних навчальних закладів дітьми. Рівень охоплення дітей дошкільними закладами. Аналіз соціальних та економічних особливостей району (міста), прогнозування їх впливу на стан мережі дошкільних навчальних закладів.

Участь спеціаліста з питань дошкільної освіти в плануванні та організації заходів щодо розвитку і вдосконалення мережі дошкільних навчальних закладів. Контроль за виконанням нормативних документів,

наказів та розпоряджень управління освіти щодо організації мережі дошкільних навчальних закладів.

Створення умов для здобуття дошкільної освіти дітьми, які не відвідують дошкільні навчальні заклади. Соціально-педагогічний патронат сімей, які виховують дітей дошкільного віку. Організація індивідуальних форм навчання дошкільників.

Робота управління освіти щодо кадрового забезпечення дошкільних навчальних закладів району (міста).

Підбір та розстановка кадрів в дошкільних навчальних закладах відповідно до Типових штатних нормативів. Аналіз якості кадрового забезпечення. Складання пропозицій щодо державного замовлення на підготовку і перепідготовку дошкільних працівників. Організація роботи з підвищення кваліфікації працівників дошкільних закладів.

Робота з керівниками дошкільних навчальних закладів: підготовка і проведення нарад, семінарів. Навчання резерву керівних працівників. Робота з групами громадських інспекторів та методистів.

Проведення атестації педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

Контроль за дотриманням чинного законодавства та нормативних документів з кадрових питань.

Робота управління освіти щодо оптимізації фінансово-господарської діяльності дошкільних навчальних закладів району (міста).

Організаційно-фінансове планування діяльності системи дошкільної освіти в районі (місті). Сприяння розвитку додаткових джерел фінансування дошкільної освіти. Контроль за фінансовою дисципліною дошкільних навчальних закладів.

Створення та поповнення матеріально-технічної бази дошкільних навчальних закладів. Контроль за раціональним використанням приміщень і майна.

Організація роботи з охорони праці та профілактики травматизму в дошкільних навчальних закладах. Контроль за дотриманням вимог до безпеки діяльності, санітарно-гігієнічних норм та правил пожежної безпеки.

Організація харчування дітей в дошкільних навчальних закладах. Контроль і державний нагляд за якістю харчування.

Контроль за дотриманням санітарного законодавства в дошкільних навчальних закладах. Аналіз стану захворюваності дітей. Взаємодія із органами охорони здоров'я та закладами охорони здоров'я при вирішенні питань забезпечення безоплатних медичних оглядів дітей, моніторингу і корекції стану їх здоров'я, проведення лікувально-профілактичних заходів.

Підготовка наказів управління освіти з визначених питань, забезпечення їх виконання.

Види інспектування дошкільних навчальних закладів. Планування роботи інспектора з дошкільного виховання. Напрями державного інспектування.

Інспектування як дієвий засіб поліпшення освітньо виховної роботи в ДНЗ. Інспектування – перевірка результатів діяльності навчальних закладів, їхніх посадових осіб з метою встановлення фактів виконання чи невиконання діючого освітнього законодавства, інших нормативних актів, у тому числі наказів, розпоряджень керівників та інших посадових осіб.

Види інспектування: атестація навчальних закладів, планові перевірки, оперативні перевірки, моніторинг, аудит, фінансова ревізія.

Роль завідуючої при підготовці до перевірки і початкового з'ясування стану роботи дитячого закладу.

Типова програма комплексної перевірки дошкільного навчального закладу як базовий документ, на основі якого складається робоча програма комплексної перевірки діяльності конкретного дошкільного навчального закладу.

Основні напрями державного інспектування: дотримання навчальним закладом вимог державних стандартів освіти (Базового компонента дошкільної освіти); організація навчально-виховної і навчально-методичної і наукової роботи; ефективність використання дошкільним навчальним закладом педагогічного потенціалу; забезпечення розвитку та ефективність використання навчальним закладом матеріально-технічної та навчально-методичної бази.

Завідуючий – організатор і керівник ДНЗ (права та обов'язки, основні напрями діяльності). Методи управління дошкільним навчальним закладом.

Завідуючий як організатор і керівник ДНЗ. Обов'язки завідуючої: забезпечення організаційних та економічних умови для проведення навчально-виховного процесу на рівні державних стандартів якості освіти; визначення робочих місць; удосконалення навчально-виховного процесу; забезпечення умов техніки безпеки, виробничої санітарії, належного технічного обладнання всіх робочих місць; організація харчування вихованців і медичного обслуговування; забезпечення належного утримання приміщення, опалення, освітлення, вентиляції, обладнання тощо.

Основні напрями діяльності: відповідає за реалізацію завдань дошкільної освіти; здійснює керівництво і контроль за діяльністю дошкільного навчального закладу; діє від імені закладу, представляє його в усіх державних та інших органах, установах і організаціях; розпоряджається в установленому порядку майном і коштами дошкільного закладу і відповідає за дотримання фінансової дисципліни та збереження матеріально-технічної бази закладу; приймає на роботу та звільняє з роботи працівників дошкільного навчального закладу; видає у межах своєї компетенції накази та розпорядження, контролює їх виконання; затверджує штатний розпис; контролює організацію харчування і медичного обслуговування дітей;

затверджує правила внутрішнього трудового розпорядку; щороку звітує про навчально-виховну, методичну, економічну і фінансово-господарську діяльність дошкільного навчального закладу та ін.

Методи управління дошкільним навчальним закладом: організаційно-розпорядчі; соціально – психологічні; економічні; вербальні, дослідницькі, ілюстративно-показникові, техніко-технологічні.

Передовий педагогічний досвід: сутність, критерії. Вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду в дошкільному закладі.

Поняття “педагогічний досвід”, “передовий педагогічний досвід”.

Критерії оцінювання передового педагогічного досвіду. Рівні передового педагогічного досвіду: науковий, методичний, практичний.

Організація роботи з виявлення, вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду в дошкільному навчальному закладі. Методи вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду. Технологія впровадження передового педагогічного досвіду.

Етапи створення передового педагогічного досвіду (за І. П. Жерносеком). Процес моделювання досвіду: визначення мети та завдань, створюваного досвіду, аналіз наукових джерел, визначення об'єкту, розроблення структури моделі досвіду. Оформлення моделі досвіду: обґрунтування його актуальності, теоретична база, провідна ідея, технологія досвіду, прогнозовані результати. Створення умов для набуття досвіду. Впровадження в педагогічну практику набутого досвіду.

Технологія впровадження в практику досягнень науки. Вибір проблеми. Організація роботи педагогічного колективу над проблемою: підготовчий, дослідницький та підсумковий етапи.

Особливості організації інноваційної діяльності в ДНЗ.

Поняття «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна педагогічна діяльність». Особливості організації інноваційної діяльності в ДНЗ. Роль вихователя-методиста у впровадженні інновацій в педагогічний процес.

Структурні компоненти інноваційної педагогічної діяльності: мотиваційний, креативний, операційний, рефлексивний. Типологія педагогів за їх ставленням до нововведень.

Готовність педагогів до інноваційної діяльності, рівні її сформованості. Види готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Методи діагностики готовності педагога до інноваційної діяльності: 1) до реалізації нововведення; 2) під час здійснення інноваційної діяльності; 3) після впровадження нововведення в педагогічний процес.

Формування готовності педагогів до інноваційної діяльності. Розвиток інноваційної поведінки педагога.

Організаційно-діяльнісна підготовка до інновацій. Проектування, моделювання та обґрунтування інновацій, прогнозування результатів, розробка програми апробації, її експертиза. Організація реалізації інновації. Формування інноваційного банку. Контроль, аналіз і регулювання інновацій.

Поняття “експеримент”. Види експерименту. Методи дослідно-експериментальної роботи. Визначення проблеми, теми й мети експерименту. Створення умов для проведення експериментальної роботи. Підготовка експерименту: діагностичний етап, прогностичний етап, розробка програми та методики експериментального дослідження, експертиза програми експерименту, затвердження програми. Структура програми експерименту. Етапи проведення експериментальної роботи: організаційний, практичний, узагальнюючий. Оформлення результатів експериментальної роботи. Впровадження результатів експерименту. Експериментальний навчальний заклад та експериментальний майданчик.

Зміст нормативних документів, що визначають порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, порядок створення експериментальних навчальних закладів та експериментальних майданчиків.

Педагогічна рада як колегіальний орган управління дошкільним закладом.

Педагогічна рада - складова системи методичної роботи дошкільного навчального закладу. Планування роботи педагогічних рад.

Склад педагогічної ради дошкільного навчального закладу. Напрями роботи педагогічної ради: організаційно-педагогічний, науково-педагогічний. Функції педради: планово-прогностична; мотиваційно-цільова; інформаційно-аналітична; діагностична; комунікаційна; методична.

Основні вимоги до формулювання теми педагогічної ради: практична значущість; можливість вирішення проблеми, реальність досягнення.

Основні критерії до підбору тематики: актуальність, тобто сучасність і своєчасність; нетрадиційність; перспективність; спадкоємність.

Питання, що можуть розглядатися на педагогічній раді: організаційно-педагогічні, організаційно-методичні.

Підготовка та проведення засідання педагогічної ради. Етапи проведення педагогічної ради. теоретичний. організаційний. моніторинговий, практичний, аналітично – регулюючий.

Форми проведення педагогічної ради: традиційна, педагогічна рада з використанням активних та інтерактивних методів роботи з педагогічними кадрами (під час обговорення певного питання); нетрадиційна педагогічна рада у формі ділової гри, «круглого столу».

Методична робота

Сутність та види планування освітнього процесу в сучасному ДНЗ.

Планування методичної роботи в дошкільному навчальному закладі. Врахування загальних тенденцій, що визначають пріоритети подальшого розвитку дошкільної освіти: упровадження особистісно-орієнтованої моделі виховання; гуманізація освітньо-виховного процесу; орієнтація на активне проходження дитиною кожного вікового проміжку дошкільного дитинства як важливої передумови подальшого розвитку особистості; використання інноваційних освітніх технологій; інтегрований підхід до організації й змісту освіти; забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками в контексті неперервності освіти; взаємодія суспільного та родинного виховання.

Вимоги до планування. Врахування загальнонаукових принципів: науковості, актуальності принципу свободи вибору, цілісності й логічності. Традиційні принципи планування: перспективності, повторності й концентричності, наступності, систематичності, достатності змісту, реальності заходів та ін.

Види планування: перспективне, поточне. Річний план як основний результат перспективного планування. Основні результати поточного планування. Форма складання планів. Вимоги до складання завдань на поточний навчальний рік.

Зміст та форми методичної роботи в дошкільному навчальному закладі.

Методична робота - це цілісна система діяльності педагогів, що базується на досягненнях педагогічної науки і передового педагогічного досвіду та забезпечує зростання рівня кваліфікації, професійної майстерності педагога, підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу навчального закладу.

Створення умов для безперервного навчання та ефективного підвищення кваліфікації працівників дошкільного навчального закладу.

Динамічність форм організації науково-методичної роботи в ДНЗ. Чинники, що сприяють динаміці форм методичної роботи: державна політика в галузі освіти, висвітлена у законодавчих документах; рівень педагогічної культури вихователів, їх методична грамотність; морально-психологічний мікроклімат у педагогічному колективі дошкільного закладу, матеріально-технічні можливості організації науково-методичної роботи; вивчення внутрішньосадкового педагогічного досвіду, інноваційна відкритість і активність вихователя; рівень професійної готовності вихователя-методиста до управління науково-методичною роботою.

Форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі за рівнем засвоєння практикою: традиційні, нетрадиційні (інноваційні); диференціації: масові, групові, індивідуальні; спрямованості на кінцевий результат: теоретичні, науково-практичні, практичні; масштабності проведення: дошкільні, між дошкільні, районні.

Масові форми методичної роботи (конференції, семінари, “педагогічні мости”, педагогічні ярмарки, методичний фестиваль, методичний турнір, педагогічні читання, виставки).

Групові форми методичної роботи (педагогічна рада, семінари, семінари-практикуми, “педагогічні брейринги”, методичні об’єднання, мозкова атака (штурм), творчі групи, консультації,).

Індивідуальні форми роботи: самоосвіта, ППД (моделювання, корекція, узагальнення, вивчення), консультування, взаємовідвідування; атестація, майстер-класи, робота над проблемними питаннями, наставництво, курси підвищення кваліфікації, участь у конкурсах тощо.

Посадові обов’язки та напрями діяльності методиста дошкільного навчального закладу. Документація методиста.

Особливості організації методичної роботи в дошкільному навчальному закладі. Нормативні документи, що регламентують організацію та зміст методичної роботи в ДНЗ.

Координація роботи завідувача і вихователя-методиста в процесі управління навчально-виховною і методичною роботою. Напрями діяльності вихователя-методиста в дошкільному навчальному закладі.

Посадові обов’язки: разом із завідувачем ДНЗ вихователь-методист здійснює керівництво дошкільним закладом; планує навчально-виховну, методичну роботу з урахуванням професійних якостей, досвіду вихователів; організує навчально-виховну, методичну роботу; здійснює контроль роботи вихователя; забезпечує взаємозв’язок у роботі ДНЗ, сім’ї, школи.

Документація вихователя-методиста з освітньо-виховної роботи та її оформлення: план роботи; діловий щоденник аналізу освітньо-виховного процесу; книга проведення консультацій; плани семінарів, семінарів-практикумів; методичні розробки, конспекти занять, програми святкових дій, розваг, матеріали з досвіду роботи; плани проходження підвищення кваліфікації, атестації педагогічних працівників; книга обліку педагогічних посібників, ігрового, дидактичного обладнання; картотека публікацій періодичних видань, психолого-педагогічної та методичної літератури.

Розділ II. Організація і керівництво процесом ДНЗ

Стилі керівництва дошкільним навчальним закладом. Шляхи формування та вдосконалення стилю керівництва.

Соціально психологічні функції керівництва: цільова орієнтація колективу, стимулювання (мотивація, активізація), інтеграція, навчання та виховання членів колективу. Типи лідерів. Імідж керівника дошкільного навчального закладу.

Поняття “стиль керівництва”. Об’єктивні та суб’єктивні чинники стилю керівництва. Характеристика стилів керівництва (авторитарний, ліберальний, демократичний, комбінований).

Психологічні механізми впливу на людей: переконання; навіювання; наслідування особистого прикладу керівника; морально-психологічне стимулювання працівників (заохочення та покарання).

Шляхи формування та вдосконалення стилю керівництва: самоаналіз власної діяльності, усвідомлення власного стилю керівництва, постійна робота над подоланням своїх недоліків, здійснення індивідуального підходу до кожного підлеглого та ін.

Конфлікти у трудовому колективі. Профілактика та шляхи розв'язання конфліктних ситуацій.

Конфлікти у трудовому колективі. Сутність поняття «конфлікт», особливості перебігу. Типи конфліктів: внутрішньоособистісні (інтраперсональні); міжособистісні (інтерперсональні); внутрішньогрупові (інтрогрупові); міжгрупові (інтергрупові)

Класифікація конфліктів: за наслідками (функціональні, дисфункціональні, безрезультатні), за змістом (внутріособистісний, міжособистісний, між собою і групою, між груповий, між керуючою системою та керованою системою).

Причини виникнення конфліктів: конфлікти ролей; конфлікти бажань; конфлікти норм поведінки. Причини внутрішньоособистісного конфлікту. Причини міжособистісного, внутрішньогрупового та міжгрупового конфліктів.

Стилі поведінки опонентів у конфліктній ситуації: конкуренція, співробітництво, уникання, пристосування, компроміс. Запобігання та подолання конфліктів. Шляхи розв'язання конфліктних ситуацій: попередження конфлікту; управління конфліктом; прийняття оптимальних рішень у конфліктних ситуаціях; розв'язання конфлікту.

Шляхи формування сприятливого соціально-психологічного мікроклімату в колективі дошкільного навчального закладу.

Дошкільний навчальний заклад як педагогічна система і об'єкт управління.

Дошкільний навчальний заклад та його повноваження. “Положення про дошкільний навчальний заклад” (2003).

Типи дошкільних навчальних закладів: ясла, ясла-садок, дитячий садок, ясла садок компенсуючого типу, будинок дитини, дитячий будинок інтернатного типу, ясла-садок сімейного типу, ясла садок комбінованого типу, центр розвитку дитини, дитячий будинок сімейного типу. Характеристика різних типів дошкільних навчальних закладів.

Дошкільний навчальний заклад у складі навчально-виховного комплексу “дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад”. , Положення про навчально-виховний комплекс “дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад” (2003).

Статус дошкільних навчальних закладів, заснованих на різних формах власності: державній, комунальній, приватній.

Порядок створення, реєстрації, реорганізації та ліквідації дошкільних навчальних закладів. Державні документи, що визначають порядок створення, реорганізації і ліквідації закладів освіти.

Структура управління дошкільним навчальним закладом: керівник ДНЗ, рада ДНЗ, педагогічна рада, органи громадського самоврядування.

Порядок прийому, відрахування та збереження за дитиною місця в дошкільних навчальних закладах різних форм власності.

Комплектування виховних груп за віковими та сімейними (родинними ознаками); наповнюваність груп, терміни переведення дітей з однієї вікової групи до іншої та формування нових груп. Причини і порядок відрахування дитини з дошкільного навчального закладу.

Режим роботи дошкільного навчального закладу. Тривалість перебування дітей в дошкільному навчальному закладі: цілодобове, протягом дня, короткотривале, робота чергових груп. Сезонні дошкільні навчальні заклади.

Контроль за станом освітнього процесу в дошкільному закладі.

Види, форми та методи контролю.

Контроль - обов'язковий компонент управлінської діяльності, який забезпечує стабільність, оптимальність функціонування дошкільного навчального закладу та переведення його на вищий якісний рівень.

Завдання контролю. Планування системи контролю. Зміст перевірки різних аспектів навчально-виховного процесу в дошкільному закладі: планування навчально-виховної роботи, проведення занять, якість навчання та виховання з різних розділів програми тощо.

Діагностико-аналітична діяльність керівника: діагностика ефективності роботи вихователя в сфері фізичного, розумового, естетичного, морального, екологічного, трудового виховання; критерії оцінки та самооцінки праці педагога; добір методів діагностики.

Етапи контролю: інформаційно-аналітичний, прогностичний, організаційно-координаційний, власне контроль, регулювання.

Види контролю: попередній, поточний, підсумковий контроль; зовнішній, внутрішній контроль; тематичний, фронтальний і вибірковий (епізодичний).

Форми контролю: колективний, адміністративний, самоконтроль.

Методи контролю: практичні (тести-завдання, тести-ситуації, перевірка документації, зрізи відвідування занять та інших режимних процесів, бесіди, хронометраж, експеримент), рейтингові (анкетування, тестування, ранжування, експертна оцінка, самооцінка), теоретичні (аналіз, синтез, абстрагування, індукція, дедукція, узагальнення, моделювання).

Робота керівника дошкільного навчального закладу з кадрами

Поняття про типові штатні нормативи дошкільних навчальних закладів. Штатний розпис дошкільного навчального закладу. Підбір та розстановка кадрів. Визначення посадових обов'язків різних категорій працівників дошкільного навчального закладу.

Планування та проведення адміністративних нарад.

Робота з молодими спеціалістами.

Процедура проведення атестації педагогічних кадрів. Планування атестації. Створення атестаційної комісії. Подання заяв, затвердження графіку проведення атестації. Вивчення і комплексна оцінка роботи педагогів, які атестуються. Завершення атестації, оформлення її результатів. Зміст наказів з питань атестації працівників дошкільного навчального закладу.

Контроль за організацією харчування та медичного обслуговування дітей в дошкільному навчальному закладі

Державні документи, що визначають порядок організації харчування дітей в дошкільному навчальному закладі. Нормативні вимоги до харчування дітей в дошкільному навчальному закладі: натуральний набір продуктів та норми харчування.

Режим харчування дітей. Складання перспективного меню. Розрахунки щоденних меню-вимог. Організація постачання продуктів харчування: санітарно-гігієнічні вимоги до доставки, якості, умов зберігання харчових продуктів; облік надходження та витрачання продуктів, їх бракераж; картотека страв. Облік виконання норм харчування.

Санітарний режим харчоблоку. Вимоги до приміщення, обладнання та інвентарю. Дотримання протиепідемічного режиму працівниками харчоблоку.

Обов'язки працівників (керівника, лікаря, медичної сестри, комірника, кухаря і працівників кухні, вихователів) щодо організації харчування дітей в дошкільному навчальному закладі. Накази та розпорядження про організацію харчування в дошкільному навчальному закладі.

Організація медичного обслуговування дітей в дошкільному навчальному закладі. Лікувально-профілактичні, оздоровчі заходи в ДНЗ. Облік та аналіз захворюваності дітей, контроль за станом фізичного виховання та загартування дітей.

Обов'язки медичних працівників закладу. Співпраця медичного персоналу та педагогів щодо зміцнення здоров'я дітей.

Накази та звітна документація з питань захворюваності дітей в дошкільному навчальному закладі.

Спеціаліст (інспектор) з дошкільного виховання районних, міських, обласних управлінь (відділів) освіти. Напрями діяльності інспектора.

Спеціаліст з питань дошкільної освіти – організатор дошкільної освіти в районі (місті). Повноваження спеціаліста з дошкільної освіти.

Загальна характеристика основних напрямів діяльності спеціаліста з питань дошкільної освіти.

Види та зміст планування.

Розвиток мережі дошкільних навчальних закладів у місті (районі).

Облік дітей дошкільного віку. Комплектування дошкільних навчальних закладів дітьми. Рівень охоплення дітей дошкільними закладами. Аналіз соціальних та економічних особливостей району (міста), прогнозування їх впливу на стан мережі дошкільних навчальних закладів.

Участь спеціаліста з питань дошкільної освіти в плануванні та організації заходів щодо розвитку і вдосконалення мережі дошкільних навчальних закладів. Контроль за виконанням нормативних документів, наказів та розпоряджень управління освіти щодо організації мережі дошкільних навчальних закладів.

Створення умов для здобуття дошкільної освіти дітьми, які не відвідують дошкільні навчальні заклади. Соціально-педагогічний патронат сімей, які виховують дітей дошкільного віку. Організація індивідуальних форм навчання дошкільників.

Робота управління освіти щодо кадрового забезпечення дошкільних навчальних закладів району (міста).

Підбір та розстановка кадрів в дошкільних навчальних закладах відповідно до Типових штатних нормативів. Аналіз якості кадрового забезпечення. Складання пропозицій щодо державного замовлення на підготовку і перепідготовку дошкільних працівників. Організація роботи з підвищення кваліфікації працівників дошкільних закладів.

Робота з керівниками дошкільних навчальних закладів: підготовка і проведення нарад, семінарів. Навчання резерву керівних працівників. Робота з групами громадських інспекторів та методистів.

Проведення атестації педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

Контроль за дотриманням чинного законодавства та нормативних документів з кадрових питань.

Робота управління освіти щодо оптимізації фінансово-господарської діяльності дошкільних навчальних закладів району (міста).

Організаційно-фінансове планування діяльності системи дошкільної освіти в районі (місті). Сприяння розвитку додаткових джерел фінансування дошкільної освіти. Контроль за фінансовою дисципліною дошкільних навчальних закладів.

Створення та поповнення матеріально-технічної бази дошкільних навчальних закладів. Контроль за раціональним використанням приміщень і майна.

Організація роботи з охорони праці та профілактики травматизму в дошкільних навчальних закладах. Контроль за дотриманням вимог до безпеки діяльності, санітарно-гігієнічних норм та правил пожежної безпеки.

Організація харчування дітей в дошкільних навчальних закладах. Контроль і державний нагляд за якістю харчування.

Контроль за дотриманням санітарного законодавства в дошкільних навчальних закладах. Аналіз стану захворюваності дітей. Взаємодія із органами охорони здоров'я та закладами охорони здоров'я при вирішенні питань забезпечення безоплатних медичних оглядів дітей, моніторингу і корекції стану їх здоров'я, проведення лікувально-профілактичних заходів.

Підготовка наказів управління освіти з визначених питань, забезпечення їх виконання.

Види інспектування дошкільних навчальних закладів. Планування роботи інспектора з дошкільного виховання. Напрями державного інспектування.

Інспектування як дієвий засіб поліпшення освітньо виховної роботи в ДНЗ. Інспектування – перевірка результатів діяльності навчальних закладів, їхніх посадових осіб з метою встановлення фактів виконання чи невиконання діючого освітнього законодавства, інших нормативних актів, у тому числі наказів, розпоряджень керівників та інших посадових осіб.

Види інспектування: атестація навчальних закладів, планові перевірки, оперативні перевірки, моніторинг, аудит, фінансова ревізія.

Роль завідуючої при підготовці до перевірки і початкового з'ясування стану роботи дитячого закладу.

Типова програма комплексної перевірки дошкільного навчального закладу як базовий документ, на основі якого складається робоча програма комплексної перевірки діяльності конкретного дошкільного навчального закладу.

Основні напрямки державного інспектування: дотримання навчальним закладом вимог державних стандартів освіти (Базового компонента дошкільної освіти); організація навчально-виховної і навчально-методичної і наукової роботи; ефективність використання дошкільним навчальним закладом педагогічного потенціалу; забезпечення розвитку та ефективність використання навчальним закладом матеріально-технічної та навчально-методичної бази.

Завідуючий – організатор і керівник ДНЗ (права та обов'язки, основні напрями діяльності). Методи управління дошкільним навчальним закладом.

Завідуючий як організатор і керівник ДНЗ. Обов'язки завідуючої: забезпечення організаційних та економічних умови для проведення навчально-виховного процесу на рівні державних стандартів якості освіти; визначення робочих місць; удосконалення навчально-виховного процесу; забезпечення умов техніки безпеки, виробничої санітарії, належного технічного обладнання всіх робочих місць; організація харчування

вихованців і медичного обслуговування; забезпечення належного утримання приміщення, опалення, освітлення, вентиляції, обладнання тощо.

Основні напрями діяльності: відповідає за реалізацію завдань дошкільної освіти; здійснює керівництво і контроль за діяльністю дошкільного навчального закладу; діє від імені закладу, представляє його в усіх державних та інших органах, установах і організаціях; розпоряджається в установленому порядку майном і коштами дошкільного закладу і відповідає за дотримання фінансової дисципліни та збереження матеріально-технічної бази закладу; приймає на роботу та звільняє з роботи працівників дошкільного навчального закладу; видає у межах своєї компетенції накази та розпорядження, контролює їх виконання; затверджує штатний розпис; контролює організацію харчування і медичного обслуговування дітей; затверджує правила внутрішнього трудового розпорядку; щороку звітує про навчально-виховну, методичну, економічну і фінансово-господарську діяльність дошкільного навчального закладу та ін.

Методи управління дошкільним навчальним закладом: організаційно-розпорядчі; соціально – психологічні; економічні; вербальні, дослідницькі, ілюстративно-показникові, техніко-технологічні.

Передовий педагогічний досвід: сутність, критерії. Вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду в дошкільному закладі.

Поняття “педагогічний досвід”, “передовий педагогічний досвід”.

Критерії оцінювання передового педагогічного досвіду. Рівні передового педагогічного досвіду: науковий, методичний, практичний.

Організація роботи з виявлення, вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду в дошкільному навчальному закладі. Методи вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду. Технологія впровадження передового педагогічного досвіду.

Етапи створення передового педагогічного досвіду (за І. П. Жерносеком). Процес моделювання досвіду: визначення мети та завдань, створюваного досвіду, аналіз наукових джерел, визначення об'єкту, розроблення структури моделі досвіду. Оформлення моделі досвіду: обґрунтування його актуальності, теоретична база, провідна ідея, технологія досвіду, прогнозовані результати. Створення умов для набуття досвіду. Впровадження в педагогічну практику набутого досвіду.

Технологія впровадження в практику досягнень науки. Вибір проблеми. Організація роботи педагогічного колективу над проблемою: підготовчий, дослідницький та підсумковий етапи.

Особливості організації інноваційної діяльності в ДНЗ.

Поняття «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна педагогічна діяльність». Особливості організації інноваційної діяльності в ДНЗ. Роль вихователя-методиста у впровадженні інновацій в педагогічний процес.

Структурні компоненти інноваційної педагогічної діяльності: мотиваційний, креативний, операційний, рефлексивний. Типологія педагогів за їх ставленням до нововведень.

Готовність педагогів до інноваційної діяльності, рівні її сформованості. Види готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Методи діагностики готовності педагога до інноваційної діяльності: 1) до реалізації нововведення; 2) під час здійснення інноваційної діяльності; 3) після впровадження нововведення в педагогічний процес.

Формування готовності педагогів до інноваційної діяльності. Розвиток інноваційної поведінки педагога.

Організаційно-діяльнісна підготовка до інновацій. Проектування, моделювання та обґрунтування інновацій, прогнозування результатів, розробка програми апробації, її експертиза. Організація реалізації інновації. Формування інноваційного банку. Контроль, аналіз і регулювання інновацій.

Поняття “експеримент”. Види експерименту. Методи дослідно-експериментальної роботи. Визначення проблеми, теми й мети експерименту. Створення умов для проведення експериментальної роботи. Підготовка експерименту: діагностичний етап, прогностичний етап, розробка програми та методики експериментального дослідження, експертиза програми експерименту, затвердження програми. Структура програми експерименту. Етапи проведення експериментальної роботи: організаційний, практичний, узагальнюючий. Оформлення результатів експериментальної роботи. Впровадження результатів експерименту. Експериментальний навчальний заклад та експериментальний майданчик.

Зміст нормативних документів, що визначають порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, порядок створення експериментальних навчальних закладів та експериментальних майданчиків.

Педагогічна рада як колегіальний орган управління дошкільним закладом.

Педагогічна рада - складова системи методичної роботи дошкільного навчального закладу. Планування роботи педагогічних рад.

Склад педагогічної ради дошкільного навчального закладу. Напрями роботи педагогічної ради: організаційно-педагогічний, науково-педагогічний. Функції педради: планово-прогностична; мотиваційно-цільова; інформаційно-аналітична; діагностична; комунікаційна; методична.

Основні вимоги до формулювання теми педагогічної ради: практична значущість; можливість вирішення проблеми, реальність досягнення.

Основні критерії до підбору тематики: актуальність, тобто сучасність і своєчасність; нетрадиційність; перспективність; спадкоємність.

Питання, що можуть розглядатися на педагогічній раді: організаційно-педагогічні, організаційно-методичні.

Підготовка та проведення засідання педагогічної ради. Етапи проведення педагогічної ради. теоретичний. організаційний. моніторинговий, практичний, аналітично – регулюючий.

Форми проведення педагогічної ради: традиційна, педагогічна рада з використанням активних та інтерактивних методів роботи з педагогічними кадрами (під час обговорення певного питання); нетрадиційна педагогічна рада у формі ділової гри, «круглого столу».

Методична робота

Сутність та види планування освітнього процесу в сучасному ДНЗ.

Планування методичної роботи в дошкільному навчальному закладі. Врахування загальних тенденцій, що визначають пріоритети подальшого розвитку дошкільної освіти: упровадження особистісно-орієнтованої моделі виховання; гуманізація освітньо-виховного процесу; орієнтація на активне проходження дитиною кожного вікового проміжку дошкільного дитинства як важливої передумови подальшого розвитку особистості; використання інноваційних освітніх технологій; інтегрований підхід до організації й змісту освіти; забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками в контексті неперервності освіти; взаємодія суспільного та родинного виховання.

Вимоги до планування. Врахування загальнонаукових принципів: науковості, актуальності принципу свободи вибору, цілісності й логічності. Традиційні принципи планування: перспективності, повторності й концентричності, наступності, систематичності, достатності змісту, реальності заходів та ін.

Види планування: перспективне, поточне. Річний план як основний результат перспективного планування. Основні результати поточного планування. Форма складання планів. Вимоги до складання завдань на поточний навчальний рік.

Зміст та форми методичної роботи в дошкільному навчальному закладі.

Методична робота - це цілісна система діяльності педагогів, що базується на досягненнях педагогічної науки і передового педагогічного досвіду та забезпечує зростання рівня кваліфікації, професійної майстерності педагога, підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу навчального закладу.

Створення умов для безперервного навчання та ефективного підвищення кваліфікації працівників дошкільного навчального закладу.

Динамічність форм організації науково-методичної роботи в ДНЗ. Чинники, що сприяють динаміці форм методичної роботи: державна політика в галузі освіти, висвітлена у законодавчих документах; рівень педагогічної культури вихователів, їх методична грамотність; морально-психологічний мікроклімат у педагогічному колективі дошкільного закладу, матеріально-технічні можливості організації науково-методичної роботи; вивчення

внутрішньосадкового педагогічного досвіду, інноваційна відкритість і активність вихователя; рівень професійної готовності вихователя-методиста до управління науково-методичною роботою.

Форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі за *рівнем* засвоєння практикою: традиційні, нетрадиційні (інноваційні); диференціації: масові, групові, індивідуальні; спрямованості на кінцевий результат: теоретичні, науково-практичні, практичні; масштабності проведення: дошкільні, між дошкільні, районні.

Масові форми методичної роботи (конференції, семінари, “педагогічні мости”, педагогічні ярмарки, методичний фестиваль, методичний турнір, педагогічні читання, виставки).

Групові форми методичної роботи (педагогічна рада, семінари, семінари-практикуми, “педагогічні брейнринги”, методичні об’єднання, мозкова атака (штурм), творчі групи, консультації).

Індивідуальні форми роботи: самоосвіта, ППД (моделювання, корекція, узагальнення, вивчення), консультування, взаємовідвідування; атестація, майстер-класи, робота над проблемними питаннями, наставництво, курси підвищення кваліфікації, участь у конкурсах тощо.

Посадові обов’язки та напрями діяльності методиста дошкільного навчального закладу. Документація методиста.

Особливості організації методичної роботи в дошкільному навчальному закладі. Нормативні документи, що регламентують організацію та зміст методичної роботи в ДНЗ.

Координація роботи завідувача і вихователя-методиста в процесі управління навчально-виховною і методичною роботою. Напрями діяльності вихователя-методиста в дошкільному навчальному закладі.

Посадові обов’язки: разом із завідувачем ДНЗ вихователь-методист здійснює керівництво дошкільним закладом; планує навчально-виховну, методичну роботу з урахуванням професійних якостей, досвіду вихователів; організує навчально-виховну, методичну роботу; здійснює контроль роботи вихователя; забезпечує взаємозв’язок у роботі ДНЗ, сім’ї, школи.

Документація вихователя-методиста з освітньо-виховної роботи та її оформлення: план роботи; діловий щоденник аналізу освітньо-виховного процесу; книга проведення консультацій; плани семінарів, семінарів-практикумів; методичні розробки, конспекти занять, програми святкових дій, розваг, матеріали з досвіду роботи; плани проходження підвищення кваліфікації, атестації педагогічних працівників; книга обліку педагогічних посібників, ігрового, дидактичного обладнання; картотека публікацій періодичних видань, психолого-педагогічної та методичної літератури.

РОЗДІЛ III. ОЗДОРОВЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ДІАГНОСТИЧНІ МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти

Організація валеологічного виховання у ДНЗ

Організація валеологічного виховання в ДНЗ. Пріоритетні напрями валеологічної роботи дошкільного закладу:

- 1) організація оздоровчо-профілактичної роботи з дошкільниками;
- 2) формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя педагогічного та батьківського колективів;
- 3) забезпечення валеологічної спрямованості освітнього процесу.

Ключовий напрям організації валеологічної роботи в ДНЗ – використання здоров'язберезувальних технологій, які об'єднують у собі всі аспекти діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей та є сприятливими умовами перебування дитини в ньому. Поняття оздоровчі технології. Умови використання оздоровчих технологій та проведення діагностичних методик фізичного розвитку дітей в здоров'язберезувальному середовищі ДНЗ.

Форми роботи з дітьми щодо зниження захворюваності, профілактики, оздоровлення. Форми роботи з батьками щодо підвищення їхньої мотивації на дотримання засад здорового способу життя, створення здорового мікроклімату вдома.

Форми роботи з педагогами ДНЗ щодо підвищення рівня їхньої професійної майстерності у проведенні валеологічної роботи з дітьми та батьками.

Організація фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками у ДНЗ

Педагогічне поняття «форма організації». Основні форми організації навчальної та виховної роботи у ДНЗ. Специфіка форм організації фізкультурно-оздоровчої роботи. Умови створення форм оздоровчої роботи з дошкільниками: у структурі освітнього процесу, у контексті валеологічного та фізичного виховання тощо.

Ключовий напрям організації валеологічної роботи в ДНЗ – використання здоров'язберезувальних технологій, які об'єднують у собі всі аспекти діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей та є сприятливими умовами перебування дитини в ньому. Поняття оздоровчі технології як ті, що спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я дітей.

Поняття «здоров'язберезувальне середовище». Чинники (педагогічні валеологічні соціальні, економічні), що зумовлюють створення здоров'язберігаючого середовища в закладах освіти. Зміст здоров'язберезувального середовища відповідно до вимог нормативних документів дошкільної освіти останнього десятиліття. Структурні компоненти здоров'язберезувального середовища у ДНЗ. Механізм функціонування здоров'язберезувального середовища у ДНЗ. Умови використання оздоровчих технологій та проведення діагностичних методик фізичного розвитку дітей в здоров'язберезувальному середовищі ДНЗ.

Організація та керівництво системою фізичного виховання у ДНЗ

Функціональні обов'язки завідуючої, педагогів та методичних працівників в організації фізичного виховання дітей. Їх відповідальність за збереження життя, зміцнення здоров'я та повноцінний фізичний розвиток дітей. Функції методиста щодо методичного забезпечення фізкультурно-оздоровчої роботи у ДНЗ. Організація методичної роботи з фізичного виховання. Обладнання методичного кабінету (література з фізичного виховання, технічні засоби, виставки нових публікацій та ін.).

Функції вихователя (інструктора) з фізичної культури та інструктора з плавання. Проведення ними різних організаційних форм з фізичної культури. Надання організаційно-методичної допомоги вихователям усіх груп з питань фізичного виховання дітей. Робота з батьками (консультації, бесіди) з питань фізичного виховання дошкільників у сім'ї. Зміст роботи вихователя з питань фізичного виховання дітей своєї групи. Створення оптимального рухового режиму.

Роль музичного керівника у забезпеченні наступності музичних заміть та занять з фізичної культури. Діяльність медичного працівника в забезпеченні медичних оглядів дітей, санітарний контроль і гігієнічно-освітня робота з батьками та персоналом дошкільного закладу; медичний контроль за організацією та змістом фізичного виховання, загартуванням організму дітей.

Лікарсько-педагогічний контроль за фізичним вихованням дітей різних вікових груп. Контроль за станом здоров'я та фізичним розвитком дітей. Розподіл дітей на медичні групи (основна, підготовча та спеціальна). Застосування функціональних проб для виявлення стану серцево-судинної та дихальної систем.

Організація малих форм активного відпочинку дітей у ДНЗ

Специфіка малих форм активного відпочинку у забезпеченні необхідного рівня рухової активності дітей у різні періоди дошкільного дитинства. Оптимальна рухова активність як необхідна умова всебічного розвитку дітей. Необхідний обсяг рухової активності дітей – вирішальна гарантія виховання всебічно розвиненого, здорового підростаючого покоління. Негативний вплив гіподинамії на здоров'я, фізичний розвиток та формування рухової підготовленості дітей.

Педагогічне керівництво самостійною руховою діяльністю дітей. Зміст рухового режиму в дитячому садку. Самостійна рухова активність дітей різних вікових груп. Створення відповідних умов для підвищення рухової активності дітей.

Класифікація та характеристика малих форм активного відпочинку. Особливості організації активного відпочинку дітей.

Методика проведення дня здоров'я, його мета. Методика проведення валеологічних свят та розваг. Зміст тижнів та днів здоров'я у різні пори року. Методика проведення фізкультурних свят. Специфіка організації фізкультурних Олімпіад. Організація та методика проведення пішохідних

переходів за межі дитячого садка. Класифікація піших переходів. Завдання з фізичної культури додому. Виконання фізичних вправ під наглядом батьків.

Організація оздоровчо-профілактичної роботи у ДНЗ

Сучасні програми дошкільної освіти про необхідність забезпечення повномірної оздоровчо-профілактичної роботи серед дітей дошкільного віку.

Необхідність використання сучасних оздоровчих технологій (дихальної гімнастики, масажу рук, точкового масажу, психогімнастики, пальчикової гімнастики тощо) в структурі основних форм роботи з дошкільниками у галузі фізичної культури з метою посилення оздоровчого впливу на організм дитини та формування навичок здорового способу життя

Організація валеологічного виховання в ДНЗ. Форми роботи з дітьми щодо зниження захворюваності, профілактики, оздоровлення (забезпечення здорового ритму життя, різноманітних фізичних вправ, заняття лікувальною фізкультурою, повітряні та сонячні ванни, загартовуючі процедури, масаж, фізіотерапія, фітотерапія, оксигенотерапія, форми зміцнення імунної системи, оздоровчі терапії тощо).

Ключовий напрям організації валеологічної роботи в ДНЗ – використання здоров'язбережувальних технологій, які об'єднують у собі всі аспекти діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей та є сприятливими умовами перебування дитини в ньому. Поняття оздоровчі технології як ті, що спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я дітей. Умови використання оздоровчих технологій та проведення діагностичних методик фізичного розвитку дітей в здоров'язбережувальному середовищі ДНЗ.

Класифікація оздоровчих технологій, що використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку:

- 1) оздоровчі гімнастики;
- 2) оздоровчі технології, що використовуються з профілактично-лікувальною метою;
- 3) оздоровчі технології терапевтичного спрямування.

РОЗДІЛ IV. ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

Організація образотворчої діяльності в ДНЗ.

Види образотворчої діяльності – малювання (предметне, сюжетне, тематичне, декоративне); ліплення (предметне, сюжетне, декоративне; кругле і рельєфне), аплікація (предметна, сюжетна, декоративна; конструктивна, силуетна, мозаїчна); конструювання (будівельного матеріалу, конструкторів, паперу, природного та штучного матеріалів). Взаємозв'язок видів.

Навчання, виховання і всебічний розвиток дітей засобами образотворчої діяльності. Естетичне виховання - розвиток естетичних сприймань та емоцій, формування естетичних почуттів, суджень, естетичного ставлення до діяльності, естетичних оцінок, смаків та художньо-творчих зображувальних здібностей. Розумове виховання - розвиток сенсорики, пізнавальних психічних процесів, формування знань про предмети і явища навколишнього світу і способи їх художнього відображення у образотворчій діяльності. Підготовка до школи, формування навчальної діяльності. Моральне виховання - формування правильного розуміння явищ навколишнього життя і відповідного ставлення до них, позитивних, доброзичливих взаємин, оцінок, вольових якостей. Трудове виховання - формування трудових умінь в роботі з різноманітними зображувальними матеріалами, організованості, охайності, порядку, економності в роботі, зацікавленості в досягненні якісних результатів. Фізичне виховання - розвиток і зміцнення м'язів рук, різноманітності рухів, їх координації, окоміру.

Напрямки реалізації образотворчої діяльності в ДНЗ: навчальне заняття; побут ДНЗ; участь у виставках тощо; СОД тощо. Мета організації образотворчої діяльності. Завдання організації образотворчої діяльності дітей В ДНЗ і родині.

Методи організації образотворчої діяльності.

Наочні методи та прийоми навчання: спостереження, його види, обстеження предметів, репродукції художніх картин, ілюстрації, дидактичних картин і картинок, зразків (дидактичних, варіативних, стильових), показу способів зображення (повного, часткового, фронтального, індивідуального).

Словесні методи і прийоми : пояснення, бесіди, запитання, художнє слово (вірші, приказки, загадки, прислів'я), вказівки.

Практичні методи: експериментування із зображувальними матеріалами, видозмінами форм, оригінальністю композицій тощо, вправлення в малюванні, ліпленні, аплікації, конструюванні, складанні описових образів за репродукціями художніх картин, моделювання композиції візерунка, тощо.

Дидактичні ігри і ігрові ситуації.

Планування освітньо-виховної роботи із образотворчого мистецтва в ДНЗ.

Значення планування для цілеспрямованого формування образотворчих умінь і навичок, забезпечення системи в роботі.

Провідні принципи планування роботи з образотворчої діяльності: неухильне виконання всіх розділів програми (навчання зображення предметів, сюжету, візерунків, ознайомлення з творами образотворчого мистецтва та різними техніками роботи): врахування сезонності та вражень від оточуючого життя; врахування принципів дидактики (доступності,

поступовості, повторності) для формування образотворчих умінь і навичок; взаємозв'язок різних видів образотворчої діяльності; зв'язок іншими розділами програми.

Перспективне та календарне планування. Річний план: заходи щодо поповнення матеріальної бази, облаштування предметно-розвивального середовища тощо. Перспективний план (сітка занять): перелік занять, група, термін проведення, теми; таблиця-сітка: тема, мета, замальовки образів.

Календарний план. Форми роботи з образотворчої діяльності.

Організація зберігання дитячих робіт з образотворчої діяльності: фронтальне збереження робіт за певними темами занять: вибіркова форма збереження окремих робіт і саморобок; індивідуальні папки дитини; оформлення альбомів; організація виставок.

Зміст роботи завідуючої, вихователя-методиста, методиста управління освіти з організації і керівництва образотворчою діяльністю дітей.

Створення в дошкільному закладі умов для успішного виконання завдань з усіх розділів програми з образотворчого мистецтва.

Завдання, зміст і форми - організації методичної роботи з образотворчого мистецтва в дитячому садку: підвищення естетичної культури вихователів; надання їм, повсякденної методичної допомоги: організація обміну передовим досвідом роботи; узагальнення, розповсюдження, впровадження кращого досвіду; розгляд питань естетичного виховання і організації образотворчої діяльності на нарадах, семінарах-практикумах, семінарах, групових консультаціях, робота з батьками і т.д.

Роль методичного кабінету дитячого садка в підвищенні ділової кваліфікації вихователів, зміст методичних матеріалів, їх розташування в кабінеті (література, матеріали з досвіду роботи, натура, іграшки, наочні посібники, твори образотворчого мистецтва, технічні засоби навчання, спеціальний стенд з образотворчого мистецтва, виставка дитячих робіт, тощо).

Зміст і організація роботи (міського) районного методичних кабінетів. Робота методичних об'єднань, форми роботи з досвідченими вихователями і початківцями. Індивідуальні і групові консультації. Вивчення, узагальнення передового педагогічного досвіду, впровадження його в практику. Тематичні виставки дитячих: робіт з образотворчого мистецтва.

Знання, уміння і навички з образотворчої діяльності якими мають володіти педагоги.

Особливості аналізу заняття з образотворчої діяльності в дошкільному віці.

Заняття – основна форма навчання дітей образотворчої діяльності, їх місце в вихованні дошкільників.

Мета перегляду і аналізу заняття.

Бесіда з вихователем про зміст попередньої роботи. Знайомство з планом, перегляд конспекту. Перегляд заняття з образотворчої діяльності: зміст і методика I частини заняття; II частини заняття; III частини, включає діяльність вихователя і дітей.

Аналіз заняття з зображувальної діяльності включає: аналіз (оцінка) діяльності вихователя (відповідність змісту заняття програмі вікової групи; зв'язок з попереднім заняттям, організація заняття, якість матеріалів, наочності, підготовка вихователя (вміння показати прийоми роботи, правильність і доступність пояснень, тривалість заняття тощо). Аналіз діяльності дітей: поведінка на занятті; діяльність на занятті; аналіз дитячих робіт. Загальна оцінка заняття.

Особливості навчання дошкільників естетичному сприйманню творів живопису: завдання, зміст, форми і методи ознайомлення дітей з мистецтвом та критерії вибору творів для дітей.

Значення мистецтва, живопису для формування естетичних сприймань у дітей. Дослідження проблеми особливостей сприймання і розуміння дітьми дошкільного віку творів живопису (Є.Фльоріна, Н.Зубарева, та ін.).

Особливості розуміння дітьми дошкільного віку творів живопису.

Сприймання, естетичне сприймання, художнє сприймання, критерії культури естетичного сприймання.

Завдання ознайомлення дітей з мистецтвом живопису: розуміння змісту живописного твору; розуміння засобів художньої виразності; розуміння почуттів, які відтворив художник; формування умінь давати естетичну оцінку твору; виховання морально-естетичних якостей, інтересів і почуттів в процесі сприймання творів живопису.

Зміст роботи: ознайомлення з натюрмортом, анімалістичним, побутовим жанром, портретом, пейзажем, казково-билинним.

Критерії вибору творів живопису для дітей: доступність за змістом; близькість тем творів до соціального досвіду дитини, її життєвих вражень; реалістичне спрямування і доступність творів живопису за засобами виразності; різноманіття жанрів.

Форми роботи по ознайомленню з живописом: спеціальні заняття, комплексні заняття, екскурсії до музею, на художні виставки, тощо.

Методи ознайомлення дітей з мистецтвом живопису, їх ускладнення від методів, що дозволяють навчити дітей виділяти окремі зображення, до методів цілісного і творчого сприймання твору. Проведення попередніх спостережень, що відповідають змісту зображеного на картинах, бесіди за змістом і засобами виразності живописного твору, мистецтвознавча розповідь педагога за картиною, використання поетичних та музичних творів як тематичних паралелей при сприйманні для поглиблення розуміння змісту, уявне введення дітей в ситуацію картини, наочне моделювання колористичної гами та композиції твору, розповіді дітей за картиною, тощо.

РОЗДІЛ V. ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

Інспектування роботи ДНЗ з розділу «Ознайомлення дітей з природою».

Керівництво методичною роботою щодо ознайомлення дітей з природою в дитячому садку. Відображення завдань і змісту роботи в річному та місячному планах завідуючої, методиста дошкільного закладу.

Основні напрями керівництва роботою щодо ознайомлення дітей з природою. Створення матеріальних умов, що забезпечують успішну роботу з дітьми: організація земельної ділянки дошкільного закладу, допомога вихователю у створенні кутка природи, підбір різних видів наочності, настільно-друкованих ігор, забезпечення використання вихователями технічних засобів навчання; надання методичної допомоги вихователям у проведенні роботи з дітьми; допомога в плануванні роботи, у вивченні психолого-педагогічної та методичної літератури, перегляд і аналіз різних форм роботи з дітьми, допомога вихователям в аналізі й оцінці результатів проведеної роботи; моніторинг екологічної освіти дошкільників.

Підвищення біологічних знань і практичних умінь вихователів: проведення консультацій, організація екскурсій, створення бібліотечки довідкової та методичної літератури з питань ознайомлення дітей з природою. Залучення батьків до організації і проведення роботи щодо ознайомлення дітей з природою, екологічного виховання.

Організація і зміст роботи методичного кабінету (районного, міського, обласного) з питань ознайомлення дітей з природою. Підбір методичного та біологічного матеріалу. Вивчення, розповсюдження кращого досвіду вихователів і завідуючих. Впровадження наукових досліджень та інновацій у практику роботи дитячих закладів. Підвищення природознавчих знань, практичних умінь вихователів, методистів. Інспектування дитячих установ з розділу «Ознайомлення дітей з природою». Зміст і методика тематичних обстежень. Методи інспектування.

Планування й облік роботи з ознайомлення дітей з природою.

Поняття планування та принципи. Значення планування й основні принципи планування роботи щодо ознайомлення дітей з природою.

Планування системи занять на сезон. Поступове ускладнення матеріалу. Відбір методів проведення занять, що забезпечують засвоєння системи знань, формування розумової активності та пізнавального інтересу, навичок і умінь. Встановлення зв'язків занять з природи із заняттями з інших розділів роботи з дітьми (комплексні заняття). Врахування місцевих умов.

Планування повсякденної роботи щодо ознайомлення дітей з природою. Відбір змісту, методів і прийомів роботи. Встановлення зв'язку при плануванні системи занять з роботою в повсякденному житті.

Вимоги до планування роботи з ознайомлення дітей з природою, її зміст. Форми ведення плану та обліку педагогічного процесу: перспективний, календарний план, розгорнутий. Значення обліку роботи в забезпеченні

результативності навчально-виховного процесу. Планування та облік роботи вихователем. Керівництво завідуючого та методиста роботою з ознайомлення дітей з природою.

Особливості організації екскурсії в природу з дітьми дошкільного віку.

Екскурсія як особливий вид занять. Місце екскурсій в системі роботи щодо ознайомлення дітей з природою в умовах дитячого садка та сім'ї. Зміст екскурсій, їх тематика. Структура екскурсії.

Методика проведення екскурсій. Підготовка вихователя до екскурсії. Методика проведення екскурсій. Підготовка вихователя до екскурсії. Визначення програмових завдань, місця, маршруту екскурсії, підбір обладнання для збору і розміщення природного матеріалу. Підготовка дітей до екскурсії. Поєднання різноманітних методів і прийомів роботи з дітьми в ході екскурсії. Організація діяльності дітей на екскурсії: пізнавальної, ігрової, трудової.

Розділ VI. Розвиток мовлення

Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення дітей. Особливості підготовки і методики проведення бесіди з дітьми старшого дошкільного віку.

Бесіда – основний метод розвитку діалогічного мовлення у дітей.

Види бесід залежно від мети і методу: вступна, супроводжуюча, заключна, узагальнююча бесіди; відповідно до змісту: пізнавальна, етична.

Структура бесіди. Активізація уваги дітей на початку бесіди. Логічно завершені етапи основної частини бесіди: розглядання картини, художнє читання тексту, обговорення елементів продуктивної діяльності дітей тощо. Прийоми, націлені на постійну мобілізацію уваги, пам'яті, активізацію мислення та мовлення дітей. Заключна частина бесіди.

Вимоги до запитань і відповідей. Види запитань. Запитання залежно від характеру розумових завдань: репродуктивні, евристичні. Запитання залежно від ролі й місця в бесіді: основні, допоміжні (навідні, підказуючі).

Педагогічні погляди Є.Тихєвої, А. Богуш, Н. Гавриш, Є. Короткової, А. Радіної, Є. Фльоріної щодо методики проведення бесід з дітьми старшого дошкільного віку.

Методи словникової роботи. Спрямованість педагогічної роботи на збагачення словникового запасу дітей різних вікових груп.

Групи методів словникової роботи: методи безпосереднього ознайомлення дітей з навколишнім та опосередковані методи.

Методи безпосереднього ознайомлення дітей з навколишнім: спостереження, екскурсії-огляди, розглядання предметів та бесіди про них, екскурсії за межі садка, розглядання та бесіда за репродукціями картин, дидактичні ігри з предметами, іграшками, картинками, показ діафільмів, кінофільмів, різного виду театрів.

Опосередковані методи: читання оповідань та віршів пізнавального змісту, бесіди, усна народна творчість, словесні дидактичні ігри.

Є.І.Тихеева - автор екскурсій-оглядів. Їх значення в збагаченні словника дітей. Використання предметних картинок і сюжетних дидактичних картин.

К.Д.Ушинський про значення предметної картинки для словникової роботи з дітьми.

Дидактичні ігри та вправи, їх види.

Зміст та напрямки словникової роботи в кожній віковій групі за чинними програмами розвитку та виховання дітей дошкільного віку. Ускладнення змісту словникової роботи з урахуванням вікових особливостей дітей.

Зміст та методика навчання дітей звуковому аналізу слів.

Навчання дітей звукового аналізу слів - головне завдання занять з грамоти в старших групах дитячого садка. Дослідження Д. Ельконіна й Л. Журової щодо навчання дітей звуковому аналізу слів.

Зміст навчання дітей звуковому аналізу слів в кожній віковій групі.

Ознайомлення дітей з термінами «слово», «звук», кількістю звуків у словах, формування умінь інтонаційно виділяти звуки в ігрових вправах і ситуаціях; визначати перший і останній звуки у слові, придумувати слова з відповідним звуком.

Ознайомлення з реченням, кількістю слів у ньому, з голосними й приголосними звуками, формування умінь визначати місце звуків у слові за допомогою схем і фішок.

Етапи навчання дітей звуковому аналізу слів за допомогою фішок і схем.

Використання ігрових прийомів під час звукового аналізу слів. Врахування індивідуальних особливостей дітей. Методика навчання розрізнення голосних і приголосних, твердих і м'яких звуків. Ознайомлення з голосними буквами. Закріплення словорозрізнявальної функції звуків.

Характеристика звуків за істотними ознаками.

Завдання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Їх характеристика.

Врахування триєдиної мети мовленнєвого розвитку і навчання мови на етапі дошкільного дитинства.

Завдання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку: виховання звукової культури мовлення, розвиток словника, формування граматичної правильності мовлення, розвиток зв'язного мовлення, формування елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення.

Значення виховання звукової культури мовлення для дітей дошкільного віку. Підгрупи мікрозавдань виховання звукової культури мовлення у дітей.

Розвиток словника- центральне завдання лексичного розвитку в дошкільному віці. Оволодіння дитиною структурно-системними зв'язками - семантичними полями. Їх роль в процесі говоріння. Завдання змісту лексичної роботи .

Формування граматичної правильності мовлення. Засвоєння морфології, словотвору, синтаксису. Навчання дитини правильно будувати речення, узгоджувати слова у ньому.

Формування діалогічного і монологічного мовлення у дітей. Завдання формування діалогічного мовлення. Завдання розвитку зв'язного монологічного мовлення.

Формування елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення.

Ф. Сохін про процес оволодіння мовою. Методи та прийоми, спрямовані на розвиток мовного чуття, мовної здібності дошкільника.

Організація мовленнєвої діяльності.

Формування мовленнєвої особистості - мета сучасної лінгводидактики на етапі дошкільного дитинства. Основний життєвий контекст, в якому відбувається становлення мовленнєвої особистості – життєдіяльність дитини. Мовлення – засіб і спосіб реалізації життєдіяльності у різних її формах і проявах. Особистісно орієнтований підхід до мовленнєвого розвитку дитини.

Організація і проведення традиційних занять. Роль традиційного заняття на сучасному етапі. Фронтально-організовані, групові та індивідуальні заняття. Особистісно-орієнтована модель організації мовленнєвої діяльності дошкільників. Роль інтегрованого заняття у формуванні в дошкільників системного знання, позитивно-емоційного ставлення до процесу пізнання. Умови, необхідні для ефективного проведення інтегрованих занять.

Міні –заняття – ефективна форма роботи з розвитку мовлення дошкільників. Зміст міні-занять, завдання та основні вимоги.

Використання загальногрупових способів організації з метою активізації мовленнєвої діяльності дошкільників. Надання дитині можливості самостійно визначати час для виконання завдання та обговорення його з вихователем чи однолітками.

Розділ VII. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Організація та планування музичних занять у ДНЗ

Музичне заняття як основна форма організації музичної діяльності в ДНЗ, в якому одночасно беруть участь діти однакового віку. Педагогічні домінанти музичного заняття:

- колективний та ансамблевий характер співу, гри на дитячих музичних інструментах, музично-ритмічних рухів;
- постійна зміна діяльності: діти співають, танцюють, граються, слухають музику;
- поєднання завдань різного емоційного і фізичного навантаження, що сприяє динамічному і різноманітному навчанню.

Планування як процес визначення конкретних цілей, змісту, форм, методів, засобів досягнення намічених перспектив на певний відрізок часу. Види планування. Види документації, що є обов'язковою до ведення музичними керівниками ДНЗ. Сутність перспективного планування; терміни

проведення роботи, що передбачаються цим видом планування. Форма складання перспективного плану.

Сутнісна характеристика поточного планування (календарно-тематичного). Календарний план як результат забезпечення поточного планування, як модель персональної освітньої діяльності музичного керівника на найближчий відрізок часу.

Вимоги до планування роботи музичного керівника. Плани-конспекти музичних занять та їх варіанти.

Керівництво педагогічною роботою з музичного виховання й розвитку дітей

Умови, що полягають у всебічному забезпеченню музично-педагогічного процесу. Обов'язки завідуючого дитячою установою як відповідального за всю постановку виховного педагогічного процесу - забезпечення загальної спрямованості керівництва музичною роботою з дітьми. Перш за все, завідуючий стежить за виконанням вимог програми виховання в дитячому садку і відповідністю всієї роботи по музично-естетичному вихованню рекомендаціям методичного кабінету районного і міського відділів освіти. Обов'язки керівника ДНЗ в організації музично-педагогічної роботи. Обов'язки музичного керівника по здійсненню музичного виховання дітей.

Задача методиста в області музичного вихователя дітей - здійснення загального керівництва педагогічним процесом, організація і проведення різних заходів щодо підвищення кваліфікації музичних керівників і забезпечення для цього оптимальних умов.

Робота методиста з музичними керівниками Інспектування ДНЗ по темі «Музично-естетичне виховання»

Організація музично-дозвілєвих заходів у ДНЗ

Основні форми організації музичного дозвілля дошкільників – свята, ранки, музичні розваги. Музичні розваги як форма організації музично-пізнавальної діяльності дошкільників. Функції музичних розваг щодо всебічного розвитку дітей. Види музичних розваг. Музичний ранок як особлива форма музично-розважальної роботи з дошкільниками. Специфіка музичних ранків – неакцентованість на чіткому сценарії, широкий спектр нескладних музичних номерів, переважання в репертуарі хороводів, рухів під спів, колективних пісень тощо. Роль музики на святкових ранках. Особливості організації та проведення розваг у різних вікових групах ДНЗ.

Особливість свята – в комплексному впливі всіх художніх засобів на сприйняття, відчуття та свідомість дитини.

Важливість дії механізму педагогічної ради ДНЗ щодо затвердження сценарію свята та обговорення успіхів та недоліків у проведенні заходу. Особливості оформлення зали відповідно до специфіки свята. Специфіка підготовки до свята відповідно до роботи з дітьми, батьками та іншими працівниками ДНЗ, що допомагають у проведенні свята.

Структура свята. Характеристика кожної з частин святкової програми. Тривалість проведення свята для кожної вікової групи. Роль ведучого, вихователя та музичного керівника у проведенні свята. Критерій відбору музичних творів для дітей – їхня виховна і художньо-музична значущість.

Розділ VIII. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Значення та особливості методичного аналізу заняття з формування елементарних математичних уявлень

Заняття з як традиційна форма навчання дошкільників основ математики. Переваги та недоліки заняття даного виду щодо навчання дітей основ математики та забезпечення

Особливості планування та проведення заняття з математики відповідно до принципів розвивального навчання. Важливість формування мети заняття та завдань, які визначає для себе вихователь у період підготовки до заняття. Основні позиції, що визначають мету заняття: з якими поняттями математики діти знайомляться вперше? З якими поняттями вони вже знайомі? У контексті якого навчального матеріалу дані питання розглядалися?

Аналіз та самоаналіз як необхідні професійні уміння вихователя ДНЗ. Самоаналіз як підґрунтя умінь методичного аналізу занять майбутніх фахівців дошкільної освіти. Алгоритм самоаналізу математичного заняття.

Специфіка методичного аналізу заняття – аналіз роботи, проведеної колегою. Алгоритм методичного аналізу заняття з математики. Значення сформованості умінь аналізу та самоаналізу для професійного зростання педагога ДНЗ. Роль досвіду роботи у набутті умінь аналізу та самоаналізу.

Організація передматематичної підготовки дошкільників у ДНЗ

Поняття «передматематична підготовка»: сутність, зв'язок з поняттями «підготовка дитини до школи», «логіко-математична підготовка». Актуальність проблеми забезпечення передматематичної підготовки дитини щодо навчання математики у початковій школі у світлі вимог сучасної дошкільної освіти та передшкільної освіти як її важливої ланки.

Психологічний аспект передматематичної підготовки. Уміння, що визначають адекватність сприймання дитиною форми: уміння здійснювати аналіз, уміння абстрагуватися від несуттєвого, уміння порівнювати та узагальнювати, здійснювати аналогії.

Результат передматематичної підготовки дитини – належний рівень розумового розвитку дитини, формування в неї необхідних специфічних пізнавальних умінь та навичок, що є базовими задля подальшого успішного навчання в школі та засвоєння математичного змісту.

Сучасні програми дошкільної освіти про забезпечення логіко-математичного розвитку дитини в контексті забезпечення наступності дошкільної і школи. Головні напрями формування математичної готовності дитини до навчання: формування прийомів розумових дій, розвиток словесно-логічного мислення, формування уміння слухати й виконувати

інструкцію дорослого, розвиток дрібної моторики, тактильного, слухового, зорового сприйняття.

Дискусійність питань недоцільності засвоєння старшими дошкільниками навчального матеріалу 1-го класу школи.

Методичне керівництво математичним розвитком дітей у ДНЗ

Функції завідуючої та методиста ДНЗ у забезпеченні якості навчальної виховної роботи. Головні напрямки у роботі завідуючої і методиста ДНЗ. Умови, що повинні бути створені у дошкільному закладі щодо організації роботи з навчання дошкільників математики: обладнання та належний рівень функціонування методичного кабінету, ведення ефективного планування та обліку роботи з навчання дітей елементів математики, створенні ефективних форм контролю, використання потенціалу форм підвищення рівня педагогічних знань та майстерності вихователя.

Види планування, що здійснюються у практиці ДНЗ. Особливості планування курсу математичного розвитку дитини у ДНЗ. Види форм контролю, їх специфіка стосовно роботи з навчання дітей основ математики.

Характеристика форм підвищення рівня педагогічних знань та майстерності вихователя. Відкрите заняття як один з критеріїв визначення рівня педагогічної майстерності педагога ДНЗ щодо навчання дошкільників математики. Специфіка аналізу та самоаналізу заняття. Алгоритм педагогічного аналізу заняття.

Роль методичних кабінетів відділів освіти у наданні допомоги педагогічним працівникам ДНЗ з питань організації роботи з логіко-математичного розвитку дошкільників та формування у них елементарних математичних уявлень.

Розділ IX. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АДАПТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ДНЗ

Організація процесу адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти

Суть та особливості соціальної адаптації дитини до ДНЗ.

Оптимальний час початку відвідування дитячого садку. Адаптація дітей раннього віку.

Етапи адаптації: Гострий період (бура), підгострий період (бура затихає), період компенсації (штиль).

Фактори ризику. Під час вагітності майбутньої мами: токсикоз, стресові ситуації, прийом ліків, вживання алкоголю, паління. Після пологів: Вік дитини. Стан здоров'я та рівень розвитку дитини (здорова, добре розвинена дитина значно легше переносить труднощі соціальної адаптації);

Індивідуальні особливості дитини (значною мірою поведінка дитини залежить від типу нервової системи);

Рівень натренованості адаптаційних механізмів (діти, які до дитячого садка неодноразово перебували в різних умовах життя, легше звикають до

дитячого закладу);

Досвід спілкування з дорослими та ровесниками (уміння позитивно ставитися до вимог дорослих та адекватно спілкуватися з іншими дітьми).

Супровід новоприбулих дітей. Характеристика чотирьох етапів супроводу новоприбулих дітей.

Показники адаптованості дитини раннього віку:

- відсутність у дитини негативних емоцій (плачу, вередувань, негативних реакцій тощо);

- відповідність діяльності малюка віковим критеріям;

- природній перехід дитини від одного стану до іншого (від неспання до сну і навпаки), від одного виду діяльності до іншого;

- гарний апетит, глибокий спокійний сон дитини;

малюк бере активну участь у всіх режимних процесах, позитивно ставиться до них

Емоційний портрет новоприбулої дитини: страх невідомої обстановки, зустрічі з незнайомими дітьми, вихователями, а головне – того, що батьки забудуть про неї, зменшення комунікативності, бажання усамітнитись, прояви емоцій – від пригніченого стану до яскраво вираженої депресії, гіркий плач зранку, під час розлуки з батьками, який триває кілька хвилин, пхикання, як протест проти розставання з батьками.

Типи адаптації до ДНЗ: легка (фізіологічна, природна) адаптація – поведінка дитини норма-лізується протягом 10–15 днів; середня адаптація – поведінка дитини нормалізується протягом 15–30 днів, супроводжується неважкими хворобами дитини; важка патологічна адаптація – триває від 2 місяців і більше та супроводжується погіршенням апетиту, порушеннями сну і сечовипускання, різкими перепадами настрою, частими емоційними зривами й вередуванням.

Причини важкої адаптації до ДНЗ. Види дезадаптації: несформованість позитивного налаштування на відвідування дошкільного закладу, несформованість навичок самообслуговування, недостатня сформованість комунікативних навичок, кардинально відмінний у часі та послідовності режим удома і в садочку, несформованість предметно-практичної діяльності в дитини, несформованість продуктивних форм спілкування з ровесниками, затримка формування емоційних зв'язків між дитиною та вихователем.

Умови забезпечення успішної адаптації: батькам не хвилюватися й не демонструвати свою тривогу дитині напередодні відвідування ДНЗ; відвідувати ДНЗ лише за умови, що малюк не хворіє; батькам проінформувати вихователя про індивідуальні особливості дитини; педагогам знати про методи заохочення і покарання, які використовуються в сім'ї; батькам в перші дні відвідування ДНЗ, не залишати дитини на повний день та не повинні залишати її одразу, краще побути з нею деякий час; у перші дні приводити дитину в садочок тільки на прогулянку; «інтимізувати» обстановку, принести з собою свої іграшки.

Підготовка дитини до вступу в дитячий садок як умова її успішної

адаптації до закладу дошкільної освіти.

Суть та структура готовності дошкільника до вступу до ДНЗ. Готовність як фундаментальна умова успішного виконання будь-якої діяльності. Готовність дитини до вступу до ДНЗ – це складний процес, що має свою структуру: фізіологічну, соціальну та психологічну готовність.

Фізіологічна готовність передбачає зміни діяльності функціональних систем дихальної, травної, серцево-судинної, спрямованих на пристосування до умов навколишнього середовища.

Психологічна готовність є цілісним станом психіки дитини, що забезпечує успішне прийняття нею системи вимог дитячого садка і вихователя, успішне оволодіння новою для неї діяльністю та новими соціальними ролями.

Соціальна готовність – вміння встановити контакт з іншими дітьми та дорослими, здатність оволодівати новими засобами і новими стереотипами поведінки.

Критерії сформованості у дитини дошкільного віку психологічної готовності до ДНЗ: вік, стан здоров'я, рівень психофізичного розвитку, характеристика нервової системи, вміння спілкуватися з дорослими й однолітками, сформованість ігрової діяльності, наближеність домашнього режиму до режиму дитячого садка.

Ознаки психологічної готовності дитини до дошкільного закладу: стійкий інтерес дитини до гри та готовність до взаємодії з іншими дітьми під час її проведення; готовність дитини до спілкування з іншими дорослими окрім близьких родичів, спокійна реакція на розлучення з мамою, відсутність стійких негативних емоцій і переживань дитини, в першу чергу страхів і тривожності, як реакцій на нові ситуації та незнайоме оточення, чітко виражене бажання дитини ходити у садочок (стверджувальна відповідь на відповідне запитання).

Роль попередньої діагностичної роботи педагогічного колективу у формуванні готовності дошкільників до ДНЗ. Прогнозування адаптаційного періоду. Медичний прогноз. Медичні обстеження, що проходить дитина перед вступом в ДНЗ. Прогноз лікаря-педіатра щодо адаптації дитини до дошкільного закладу. Врахування педіатрами при прогнозуванні перебігу адаптації періоду, коли звикання дітей до нових умов *особливо ускладнене* (з 11 місяців до 2 років). Ознаки складної адаптації дітей раннього віку: вік дитини від 9 до 18 місяців; відставання дитини у нервово-психічному розвитку; рахіт 2–3-го ступеня; наявність хронічних захворювань; невідповідність домашнього та ясельного режимів; низький культурний та освітній рівень родини; зловживання батьків алкоголем; конфліктні взаємини між батьками.

Психолого-педагогічний прогноз, який здійснює практичний психолог за два тижні до відвідування дитячого закладу або в перші дні відвідування дитиною ДНЗ через анкетування батьків. Прогнозування легкого, середнього та важкого ступенів адаптації дитини та її батьків до закладу дошкільної освіти.

Критерії для спостереження за дошкільником в період його адаптації: емоційний стан, поведінка дитини у момент розставання і зустрічі рідних, особливості апетиту, особливості періоду засипання і сну, ставлення до навколишнього світу й іграшок, мовна активність, рухова активність, загальний стан організму, взаємодія з дорослими, взаємодія з однолітками.

Використання тестів контролю поведінки новоприбулих дітей та цілеспрямованих спостережень за дитиною в різні режимні моменти впродовж тривалого часу для складання листа адаптації та діагностичної картки. Тривалість їх заповнювання. Висновки про хід адаптації дитини і рекомендації щодо індивідуальної роботи з нею.

Особливості суспільного виховання дітей різних груп адаптації.

Специфіка роботи з новоприбулою дитиною в ДНЗ: загальні аспекти роботи з новоприбулою дитиною, забезпечення емоційного комфорту під час перших днів відвідування ДНЗ. Алгоритм спілкування з новоприбулою дитиною протягом перших годин: представитися малюку, ввести дитину у групу, познайомити її з дітками (спочатку з кількома), поступове знайомство з усією групою дітей. Ознайомлення дошкільника з дитячим садком: традиційні і нетрадиційні підходи. Знайомство дитини з групою. Необхідні засоби допомоги дитині в перші дні її перебування в дитячому садку: її ім'я, частинка дому, улюблена іграшка тощо. Їжа та сон дитини – важливі умови її успішної адаптації. Тривалість першого дня у дитячому садку. Становлення контактів новоприбулої дитини з дорослими та однолітками. Провідна роль дорослого у спілкуванні дітей раннього віку.

Проблеми новоприбулих дітей та їх батьків: оптимальні терміни початку відвідування дитиною ДНЗ, способи полегшення малюку звикання до нових умов дошкільного закладу, уникнення негативного емоційного стану мами в адаптаційний період малюка, хвороби дитини, небажання йти в садочок зранку, ввечері – додому.

Причини труднощів адаптації новоприбулих до умов ДНЗ: деякі специфічні особливості раннього віку (повільне підвищення працездатності нервової системи дітей раннього віку, що потребує великого нервового напруження, яке спричинює стан психічного стресу, висока емоційність); індивідуальні особливості кожної дитини, що зумовлюються станом здоров'я, особливостями типу нервової системи (сила, рухливість, урівноваженість процесів збудження і гальмування); різні умови життя та виховання в сім'ї; труднощі у спілкуванні з педагогом у період адаптації, що посилюються низьким рівнем розвитку мовлення дітей; відсутність у дітей звички виконувати доступні вимоги й указівки дорослих, брак досвіду участі у спільній з дорослими діяльності, що є провідною у виховному процесі дошкільного закладу; відсутність у них самостійних ігрових дій; порушення емоційного стану (переважають сум, туга, страх, збентеженість або загальмованість, тривожність); зниження мовної та ігрової активності дітей; зниження активності кори головного мозку, що зумовлює різні розлади вегетативної системи (збліднення обличчя, зниження температури рук і ніг);

порушення сну, зниження апетиту, що спричинює втрату ваги. Звичайно, усі ці розлади негативно позначаються на стані імунної системи.

Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми важкого ступеню адаптації та їх сім'ями. Важкий ступінь адаптації та дві форми його перебігу. Стійкі розлади емоційного стану (переважають негативні емоції), різке зниження всіх видів активності (мовної ігрової, рухової тощо) як ознаки першої форми. Виникнення частих простудних захворювань, відсутність яскравих змін психічного стану як ознаки другої форми важкої адаптації.

Педагогічні методи сприяння та збереження нормального стану дитини в період адаптації: екскурсія-огляд групового комплексу у поєднанні з розповіддю вихователя про життя малюків у дитячому садку. Поетапне формування у дітей елементарних ігрових дій, організація спільної з вихователем предметно-ігрової діяльності. Задоволення потреби дитини в увазі, схвалення та позитивне емоційне підкріплення навіть за незначні вияви самостійності, чутливості до інших дітей, досягнення у продуктивних видах діяльності. Утримання від негативного оцінювання вчинків дітей (особливо з високою емоційною чутливістю), реалізація індивідуального підходу.

Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми середнього ступеню адаптації та їх сім'ями. Особливості сімейного виховання, що негативно відображаються на процесі звикання дитини до дитячого закладу: зміст та особливості виховання в сім'ях другого типу не сприяє активізації мовної та ігрової активності дитини; батьки не мають адекватного уявлення про процес адаптації дітей до дошкільного закладу; переважання нестабільного емоційного стану дітей, що виявляється у швидкій зміні позитивних та негативних емоцій, високій емоційній чутливості до ставлення вихователя; пов'язаність позитивні емоції (радість, задоволення тощо) цих дітей із привабливим ігровим матеріалом; амбівалентне ставлення до вихователя.

Середня важкість періоду адаптації: збереженість нестабільності емоційного стану дитини 1–2 тижні, значна заниженість різних видів активності, захворюваність дитини (7–10 днів), яка перебігає без ускладнень протягом першого місяця перебування в дошкільному закладі, повна адаптація (нормалізація загального стану) здійснюється до кінця першого місяця відвідування дитячого садка.

Оптимальна педагогічна тактика у стосунках з дітьми середньої важкості адаптації: задоволення їх потреби в увазі, пестощах, доброзичливості; ретельний підбір змісту і форми висловлення зауважень; враховування прагнення дітей виявити ставлення вихователя до себе та своїх дій; звертання до них з ввічливими проханнями про допомогу, маючи впевненість, що зміст вказівки доступний розумінню дитини, посилення потреби дітей у спілкуванні з вихователем на основі пізнавального інтересу шляхом самостійних дій з різноманітними іграшками та предметами.

Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми легкого ступеню адаптації та їх сім'ями. Особливості сімейного виховання, що впливають на процес звикання дитини до дитячого закладу: значний інтерес батьків до процесу адаптації; надто міцний емоційний зв'язок дітей з близькими

дорослими та побоювання незнайомих людей; характерність спокійного урівноваженого емоційного стану дитини упродовж усього адаптаційного періоду; врівноваженість під час режимних процесів, задоволеність власними діями або діями дорослого, однолітків; охоче переключення із самостійних на спільні з вихователем дії; ініціативний характер їх діяльності й гри; потреба у спільних діях із вихователем та у спілкуванні з ним.

Оптимальна педагогічна тактика у стосунках з дітьми легкого ступеня адаптації: доброзичливість ставлення вихователя; організація спільної предметної та ігрової діяльності педагога з дітьми, задоволення їхньої потреби в пізнанні довкілля, показ різноманітних варіантів дій з ігровими матеріалами, широке використання в роботі доступних для розуміння та виконання дітьми вказівок, інструкцій, прохань; підвищення загальної активності дітей.

Взаємодія усіх ланок ДНЗ і сім'ї, як умову поліпшення адаптації дошкільників до дитячого садка. Об'єднання, узгодження, координація зусиль всіх працівників дошкільного навчального закладу задля досягнення єдиної мети – збереження здоров'я (фізичного, психічного, психологічного) малюків у період їх вступу до дитячого. Функції завідувача ДНЗ: здійснює прийом дітей і створює банк даних сімей, чітко планує процес комплектування, здійснює контроль за організацією роботи закладу з прийому і супроводу новоприбулих дітей.

Роль методиста дошкільного закладу в організації і забезпечення оптимальних умов адаптації: робота з вихователями щодо підвищення їх фахового рівня, поглиблення професійного досвіду, організація і проведення освітніх заходів для батьків, надання кваліфікованої допомоги вихователям щодо консультування батьків-новачків, відстеження кількості новоприбулих дітей за тиждень чи місяць,

Вихователь-методист виконує просвітницьку функцію щодо діяльності всіх учасників освітньо-виховного процесу.

Лікар-педіатр контролює стан здоров'я дитини, робить прогноз щодо рівня проходження адаптації, визначає ступінь проходження адаптації та робить відповідні висновки, за необхідності консультує батьків вихованців і педагогів закладу. Медсестра проводить інформаційну роботу серед батьків із питань оформлення документів, необхідних для вступу дитини до ДНЗ, інформує адміністрацію про наявність медичної документації, знайомить батьків із персоналом, який працюватиме з дитиною.

Вихователь, помічник вихователя знайомлять дітей та їх батьків з груповими приміщеннями, режимом дня та розкладом. співпрацюють з сім'єю вихованця. Практичний психолог надає психологічну допомогу педагогам щодо роботи з батьками новоприбулих (особливо у складних випадках), вивчає особливості адаптації конкретної дитини до садка та добирає найбільш доцільні засоби полегшення адаптації малюка.

Розділ X. ПЕДАГОГІКА ГРИ

Класифікація ігор, що використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку.

Різноманіття та умовність існуючих класифікацій ігор дошкільників. Сучасна педагогіка про класифікації ігор. Творчі ігри. До них належать сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), театралізовані (режисерські, ігри-драматизації), конструкторсько-будівельні (з конструктором та природним матеріалом) ігри. Ігри з правилами. Цю групу утворюють дидактичні (словесні, з іграшками, настільно-друковані), рухливі (великої, середньої, малої рухливості; сюжетні, ігри з предметами; з переважаннями основного руху: бігу, стрибків тощо; ігри-естафети) та спортивні ігри. Народні ігри. Це група ігор, джерелом яких є історичні традиції етносу. Розрізняють індивідуальні, колективні, сюжетні, побутові, театралізовані ігри та рухливі ігри-забави.

Сутність та різновиди творчих ігор: сюжетно-рольові ігри, театралізована діяльність. Ключові поняття театралізованої діяльності — сюжет, сценарій, гра за сюжетом літературного твору, театралізація, казка-переказ. Основні групи театралізованих ігор: режисерські ігри, ігри-драматизації, конструкторсько-будівельні.

Групи ігор з правилами: дидактичні, рухливі, спортивні. Дидактична гра як ефективний метод закріплення знань. Рухливі ігри як важливий засіб фізичного виховання дошкільнят, задоволення потреби малюків у русі. Різновиди рухливих ігор: сюжетні ігри та ігрові вправи (несюжетні ігри). Народні ігри — ігри, що мають етнічні особливості (хороводи, забави, ігри з народною іграшкою тощо).

Створення предметно-розвивального середовища, як умова успішного керівництва сюжетними іграми дітей.

Розвивальне предметно-ігрове середовище як систему матеріальних об'єктів діяльності дитини, що функціонально моделює зміст її духовного і фізичного розвитку.

Основні елементи предметно-ігрового середовища: архітектурні та природно-екологічні об'єкти і художні студії спортивні майданчики та їх обладнання; ігрові простори, оснащені великогабаритними співрозмірними зросту дитини конструкторами, тематичними наборами іграшок, ігровими матеріалами, ігровим обладнанням; аудіовізуальними та інформаційними засобами виховання і навчання.

Принципи створення предметно-ігрового середовища в сучасних дошкільних навчальних закладах: свободи досягнення дитиною свого права на гру, універсальності, розвивальності, системності, безпечності.

Особливості створення осередків предметно-розвивального середовища у групі. Ігрові осередки у групі: драматичний (набори-обладнання, нескладні декорації, елементи вбрання чи костюмів для ігор-драматизацій та інсценізацій); для настільних дидактичних ігор, будівельний, де зібрані різні конструктори (дерев'яні, пласт масові, металеві), коробки, колодки та інші матеріали, знаряддя та допоміжне обладнання; музичний, у якому зібрані

різні види дитячих інструментів, магнітофон, аудіозаписи музичних і літературних творів; спортивний — з різноманітним гімнастичним обладнанням, тренажерами, спортивним інвентарем; куточок відпочинку - усамітнене місце з диванчиком або ліжечком, м'якими іграшками, де дитина могла б перепочити, пофантазувати.

Сутність, вікові особливості розвитку творчих ігор. Роль дорослого в організації творчих ігор з дітьми дошкільного віку.

Сутність і класифікація творчих ігор: сюжетно рольові (сімейні, побутові, суспільні), театралізовані (режисерські, ігри-драматизації), конструкторсько-будівельні (з конструктором та природним матеріалом) ігри.

Вікові особливості розвитку творчих ігор дошкільників: проявляються та розвиваються новоутворення дошкільного дитинства, відбувається засвоєння форм спілкування з однолітками. Зародження самодіяльних ігор у ранньому дитинстві, зародження «відображувальних» ігор, дорослий як організатор та ініціатор гри. Становлення спільних ігор з однолітками у молодшому дошкільному віці. Відсутність ігрових правил, навчання узгоджувати свої дії з діями інших дітей, розуміти бажання партнера, ігри «поряд» замінюються іграми «разом».

Пов'язаність ігор дітей п'ятого року життя з формуванням їх рольової поведінки та роль у цьому голосного мовлення.

Роль сюжетно-рольової гри у прояві вікових та індивідуальних особливостей дитини; у становленні соціально-психологічної сфери малюка; створенні передумов для оволодіння новими продуктивними видами діяльності дитини.

Здійснення ігрової взаємодії дошкільників за такими структурними компонентами: потреба у грі, зміст гри, ігрові дії, ролі та рольові стосунки, використання правил гри. Роль іграшок в організації творчих ігор. Види іграшок, необхідних для організації ігрової активності дитини: дидактичні, сюжетно-образні, технічні, спортивні, народні. Сутність і призначення дидактичних сюжетно-образних, технічних, спортивних, народних іграшок.

Роль відповідного предметно-ігрового середовища в організації творчих ігор.

Література

Законодавчі документи у галузі дошкільної освіти

1. Конституція України. – К.: Школа, 2002. – 48 с.
2. Концепція національного виховання // Освіта. – 1996. – 7 серп. (№ 41). – С. 2–7.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). – К.: Райдуга, 1994. – 15 с.
4. Закон України «Про освіту» // Освіта. – 1995. – 15 серп. – 4 с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту». – К.: Ред. ж-лу Дошкільне

- виховання, 2001. – 56 с.
6. Закон України «Про охорону дитинства» // Директор школи – 2002. – № 8. – С. 7–10.
  7. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист / [зб. документів]. – К. : Наукова думка, 1998. – 45 с.
  8. Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні. – К.: Освіта, 1994. – 4 с.
  9. Державна програма «Діти України» // Офіційний вісник України. – 2001. – № 4. – С. 65–82.

Нормативні документи дошкільної освіти

Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керів.: А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богінч, Н.В. Гавриш та ін. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

Програми дошкільної освіти

1. Впевнений старт. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://doshkillya.ostriv.in.ua>. – Назва з екрану.
2. Дитина в дошкільні роки: програма розвитку, навчання та виховання дітей / МОН України, Управ. освіти Запорізької обл. держ. адміністрації, Запорізький обл. ін-т післядипл. пед. освіти, каф. дошк. освіти. – 2-е вид. – Запоріжжя: ЛПДС, 2004. – 268 с.
3. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк та ін. – 3-є вид., доопр. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
4. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк та ін. – 3-є вид., доопр. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 400 с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О.П., Аніщук А.М, Артемова Л.В. та ін. / наук. кер. О.Л. Кононко. – К. : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 452 с.)
6. Українське дошкілля. Програма розвитку дітей дошкільного віку / О. І. Білан та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264 с.

Дошкільна педагогіка

1. Гогоберидзе А. Г. Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения: Учебник для вузов / А. Г. Гогоберидзе. – К.: Вид-во «Ліра-К», 2013. -464с.
2. Козлова С. А. Дошкольная педагогика: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений – 3-е изд., исправ. и доп. / С. А. Козлова, Т.А. Куликова.- М.: Издательский центр «Академия», 2001.-416с.

3. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля: У 3-х частинах. – Ч.2: Навч. посібник /Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 360с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. І Поніманська. – 2-ге вид., доповн. - К.: Академвидав, 2013. - 464 с
5. Бех І. Педагогічне регулювання виховної ситуації / І. Бех // Дошкільне виховання. – 2010. - №4. – С. 2-4.
7. Беленька Г. Ким хочуть стати наші діти? / Г. Беленька // Дошкільне виховання.– 2008. - №5. – С. 5-6.
8. Богуш А. Головні аспекти підготовки дітей до школи / А. Богуш // Дошкільне виховання. – 2011. - № 10. – С. 2-5.
9. Коваленко А. У країні хлопчиків і дівчаток. / А. Коваленко// Дошкільне виховання. – 2013. - №1. – С. 20-23.
10. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина перша. Концепції, проектування, технології створення / К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. – 320с.
11. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ / К. Л. Крутій.- Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. – 284с.
12. Куріпка В. І. Цікавий світ професій / В. І Куріпка // Розкази онуку. – 2007. - №5. – С. 116-121.
13. Одаренные дети / Пер. с англ. Д. Линник, А. Мкервали / [Под общ. ред. Г. В. Бурменской, В. М. Слуцкого]. – М.: Прогресс, 1991. – 376 с.
14. Піроженко Т. Провідна роль творчих ігор у особистісному розвитку дошкільників / Т. Піроженко, К. Карасьова // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2013. - №1. – С. 49-53.
15. Смирнова Е. О. Психологические особенности игровой деятельности современных дошкольников / Е. О. Смирнова // Вопросы психологии. – 2013. - №2. – С.15-23.
16. Смольникова Г. Розвиваємо у малят сенсорику та дрібну моторику / Г. Смольникова // Дошкільне виховання. – 2010. - №7. – С. 20.
17. Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності / Г. Сухорукова // Дошкільне виховання. – 2012. - №8. – С. 2-6.
18. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: Навчально-методичний посібник / Г. С. Тарасенко. – К.: Вид-во «Ліра-К», 2010. -320с.
22. Щербакова І. Розвивальне середовище / І. Щербакова // Дошкільне виховання. – 2007. - №12. – С. 16-17.

Організація і керівництво процесом ДНЗ

1. Зайченко О. І, Островерхова Н. М., Даниленко Л. І. Теорія і практика управлінської діяльності районного відділу освіти. - К., 2000. - 352 с.
2. Бурова А., Долинна О. Педагогічна рада // Дошкільне виховання, 2001. — № І. - С.20-21.
3. Бурова А., Долинна О., Низковська О. Планування освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі // Дошкільне виховання, 2000. — № 11. — С. 12 —15.
4. Гаєвський Б.А. Основи науки управління: Навч. посіб. – Київ, 1997. – 112с.
5. Групові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі / За заг. ред. К.Л.Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2004. – 144 с.
6. Детский сад: Книга для заведующих / Под ред. Л. П. Тарасовой. - М.: Просвещение, 1982. - 256 с.
7. Довідник керівника дошкільного навчального закладу. – Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2006.
8. Довідник управлінця. – К., 2005. – 123с.
9. Індивідуальні форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі / За заг. ред. К.Л.Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2004.
- 10.Інструктивно-методичні матеріали щодо ведення документації в дошкільних закладах / За заг. ред. К.І.Крутій. – Запоріжжя, 2005.- 120 с.
- 11.Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2004. - 424 с.
- 12.Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2004. – 424с.
- 13.Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту. - К.: МАУП, 1996. - 176 с.
- 14.Копейкіна О., Бурова А. та ін. Вивчення діяльності дошкільного навчального закладу // Дошкільне виховання, 2004. - № 7. - С. 4 - 9.
- 15.Крутій К. Л. Планування роботи дошкільного закладу освіти: проблеми, досвід, пропозиції. // Дитячий садок, 1999. - № 21. - 87 с.
- 16.Крутій К.Л., Маковець Н.В. Інноваційна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі: методичний аспект. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006. – 128с.
- 17.Лунячек В.Е. Алгоритм управління школою. – Х., 2005. – 176с.
- 18.Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. – Х., 2004. – 204с.
- 19.Масові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі / За заг. Ред. К.Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС»ЛТД, 2004. – 128 с.
- 20.Менеджмент в освіті: навч. посіб. / А. А. Семез ; Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 167 с.

21. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Шоутен Т., Даниленко Л. І., Зайченко О. І., Софій Н. З. — К.: , 2008. — с. 112.
22. Методична робота в ДНЗ / Упоряд. Л.А.Швайка. — Х.: Вид. Група «Основа», 2007. — 288с.
23. Методична робота з педагогічними кадрами в дошкільних закладах України: 36. статей / За ред. Г. П. Лаврентьєвої. - К.: ІСДО, 1993. - 100 с.
24. Окорський В. П. Основи менеджменту: Навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2009. — 400 с.
25. Підготовка майбутніх спеціалістів до управлінської діяльності / О. М. Харцій // Наука і освіта. — 2011. — № 10 (Психологія). — С. 80-83. — Бібліогр: 3 назви. — укр.
26. Поздняк Л.В., Лященко Н. Н. Управление дошкольным образованием. - М.: «Академия», 2001. - 432 с.
27. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки.- К.: Абрис, 1998— 128 с.
28. Проскура О. В. Психологічна культура праці завідуючої дошкільного закладу. -К..КМІУВ, 1994.-124 с.
29. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: Навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 365 с

ОЗДОРОВЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ДІАГНОСТИЧНІ МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

1. Здоровьеформирующее физическое развитие: развивающие двигательные программы для детей 5-6 лет. — М.: ВЛАДОС, 2001. — 336 с.
2. Концепція інтегративної українознавчої валеологічної освіти в Україні // Освіта. — 1996. — 24 липня. — С. 1-3.
3. Мартынов С.М. Нетрадиционные методы реабилитации часто болеющих детей / С.М. Мартынов. — М. : ВЛАДОС, 2002. — 224 с.
4. Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку : навчальний посібник / Г.І. Григоренко, Н.Ф. Денисенко, Ю.О. Коваленко, Н.В. Маковецька. — Запоріжжя : ЗНУ, 2006. — 116 с.
5. Современные технологии сохранения и укрепления здоровья детей : Учеб пособие / Под. общ. ред. Н.В. Сократова. — М.: ТЦ Сфера, 2005. — 224 с.
6. Чепіга М.П. Стимуляція здоров'я та інтелекту / М.П. Чепіга. — К. : Знання, 2006. — 347 с.
7. Шмалей С.В. Диагностика здоровья / С.В. Шмалей. — Херсон, 1994. — 208 с.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА ЗОБРАЖУВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ

1. Антонович Є.А., Захарчук Р.В., Чугай Р.В., Станкович М.С. Декоративно-прикладне мистецтво, - Львів: Світ, 1993.
2. Багатеева З.А. Занятия аппликацией в детском саду. - М.: Просвещение,

- 1987.
3. Багатеева З.А. Мотивы народных орнаментов в детских аппликациях. - М.: Просвещение, 1986.
  4. Борев Ю.Б. Зстетика. - М.: Политиздат, 1988.
  5. Волков Н.Н. Восприятие картины. - М., 1976.
  6. Дубовик М.Ф. Ліплення в дитячому садку. - К.. Рад. Школа, 1984..
  7. Казакова Т.Г. Изобразительная деятельность младших дошкольников. - М.: Просвещение, 1980.
  8. Казакова Т.Г. Развивайте у дошкольников творчество. - М.: Просвещение, 1985.
  9. Кириченко Н.Т. Сюжетне малювання в дитячому садку. - К.: Рад.школа, 1986.
  10. Комарова Т.С. Изобразительная деятельность в детском саду. — М.: Просвещение, 1982.
  11. Компанцева Л.В. Поэтический образ природы в детском рисунке. - М.: Просвещение, 1985.
  12. Косминская В.В., Халезова Н.Б. Основы изобразительного искусства и методика руководства изобразительной деятельности детей. - М.: Просвещение, 1986.
  13. Котляр В.Ф. Изобразительная деятельность дошкольников. - К.: Рад.школа., 1989.
  14. Кузнецова Л.С. Беседы об изобразительном искусстве и архитектуре. - К.: Рад.школа., 1989.
  15. Курочкина Н.А. Детям о книжной графике. - С.-П.: Авдиденг, 1997.
  16. Лиштван З.В. Конструирование. - М.: Просвещение, 1981.

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

1. Богуш Алла Михайлівна. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш ; МОН України. – К. : СЛОВО, 2008. – 408 с. – (372(075.3)) Б74 Екз. всього: 50 : фб (1), ав (1), НМК ф-т ПСР (3), Ч.З.№2 (15), аб (30)
2. Веретенникова С. А. Ознакомление дошкольников с природой : учебник для учащихся педагогических училищ / С. А. Веретенникова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1980. – 272 с. – (372 В 31) Экз. всего: 2 : Ч.З.№2 (1), ав (1)
3. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник : Навчально-методичний посібник для ВНЗ / Неллі Василівна Лисенко ; Міністерство освіти і науки України. – К. : СЛОВО, 2009. – 400 с. – (372(075.3) Л 63) Екз. всього: 3 : Ч.З.№2 (1), НМК ф-т ПСР (2)
4. Лучич М. В. Детям о природе : книга для воспитателей детского сада / М. В. Лучич. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1989. – 143 с. : (372.7 Л 87) Экз. всего: Ч.З.№2 (1)

5. Маханева М. Д. Экологическое развитие детей дошкольного и младшего школьного возраста : методическое пособие для воспитателей ДООУ и педагогов начальной школы / Мария Давыдовна Маханева. – М. : АРКТИ, 2004. – 320 с. – (Развитие и воспитание ребенка). – (372.75 М 36) Экз. всего: 4 : фб (1), Ч.З.№2 (1), НМК ф-т ПСР (1), Прил. (1)
6. Николаева С. Н. Методика экологического воспитания дошкольников : учеб. пособие для студ. средних пед. учеб. заведений / Светлана Николаевна Николаева. – 2-е изд., испр. – М. : Академия, 2001. – 184 с. – (Педагогическое образование). – (372(075) Н 63) : Экз. всего: 1 фб (1)
7. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою : навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів / Надія Федорівна Яришева. – К. : Вища школа, 2010. – 255 с. : (372(075.3) Я 73) Экз. всего: 40 : фб (1), ав (1), Ч.З.№2 (15), НМК ф-т ПСР (1), аб (22)

ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

1. Аніщук А. М. Дошкільна лінгводидактика: [навч.- метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта»] / А.М.Аніщук. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2011. - 246с.
2. Крутій К. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації : [монографія] / Катерина Крутій. – 2009. – 176 с
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / О. Л. Кононко, З. П. Плохій, А. М. Гончаренко а ін. – К. : Світич, 2009. – 208 с.
4. Сучасне заняття в дошкільному закладі : [навч.-метод. посібник / за ред.. Н. В. Гавриш ; авт. кол. : Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова]. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 496 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. Болгарський А. Г., Горобець Т. В., Шкоба В. А. Слухання музики у дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. / А. Г. Болгарський, Т. В. Горобець, В. А. Шкоба. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. – 180 с.
2. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посібн. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта», вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків / І.О.Газіна. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. – 196 с.
3. Зими́на А.Н. Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / А.Н. Зими́на. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 304с.
4. Методика музыкального воспитания в детском саду / под ред. Н.А. Ветлугиной. – М. : Просвещение, 1978. – 255 с.
5. Музичне виховання в ДНЗ (збірник методичних матеріалів) / Упор. І.А. Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 104 с.
6. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят / С.І. Науменко. – К.: Магістр, 1996. – 96 с.

7. Нечай С.П. Музика розвиває, виховує, оздоровлює : навч.-метод. посібн. / С. П. Нечай. – К.: Світич, 2012. – 144 с. – 186 с.
8. Степанова Т.М., Лісовська Т.А. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Монографія / Т.М. Степанова, Т.А. Лісовська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 256 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число / Л. В. Артемова. – К.: Томіріс, 1997. – 176 с.
2. Белошистая А.В. Формирование и развитие математических способностей дошкольников. Курс лекций / А.В. Белошистая. – М.: Знание, 2003 – 400 с.
3. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. Для вихователів дошкільних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів зі спеціальності «Дошкільне виховання»./ Л.І. Зайцева. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. – 160 с.
4. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник [для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»] / укладач Л. В. Іщенко. – Вид. 2-ге, перер. та доп. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. – 149 с.
5. Старченко В.А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників : навч.-метод. посібник / В.А. Старченко. – К. : Світич, 2009. – 80 с.
6. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников / под ред. А. А. Столяра. – М.: Просвещение, 1988. – 152 с.
7. Щербакова К.Й. Методика формування елементів математики у дошкільників / К.Й. Щербакова. – К. : Вид-во Європейського університету, 2011. – 262 с.

Організаційно-педагогічні умови адаптації дошкільників до ДНЗ

1. Все про адаптацію // Психолог. спецвипуск. – 2004. – № 25–26, липень.
2. Гурковська Т. Новачок у дитячому садку / Т. Гурковська // Бібліотека шкільного світу. Серія "Дитячий садок. Бібліотека". – 2008. – № 11, листопад. – 112 с.
3. Гурковська Т. Перший крок у дитсадок: Проблема подолання психологічної кризи у дітей / Т. Гурковська. – К. : Граніт, 2008. – 8 с.: іл. – Поради психолога.
4. Даніліна Т. Адаптація дитини до дитячого садка: тематичні тренінги / Т. Даніліна // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. – № 9. – С. 66–70.

5. Захарова Н. Адаптація дітей до дитсадка / Н. Захарова // Дошкільне виховання. – 2006. – № 4. – С. 8–10.
6. Здравствуйте, я прийшов // Дитячий садок. – 2006. – № 11. – С. 1–8.
7. Крюкова С. В. Удивляюсь, злюсь, боюсь, хвастаюсь и радуюсь : програми емоціонального розвитку дітей дошкільного и младшого шкільного возраста / С. В. Крюкова, Н. П. Слободяник. – Москва : Генеза, 2010. – 324 с.
8. Куркіна І. Хочу йду, а не хочу... також іду. Адаптація до дитячого садка, або Мистецтво зустрічі бажаних чи небажаних гостей / І. Куркіна // Дошкільня. – 2007. – № 3. – С. 10–13.
9. Маценко Ж. Незабаром у дитячий садок. Особливості психолого-педагогічного підходу до дітей, що вступають до дошкільного закладу / Ж. Маценко // Психолог. – Вкладка. – 2003. – № 17, травень. – С. 1–32.
10. Маценко Ж. Психологічні принципи труднощів адаптації дитини до дитсадка та умови їх запобігання / Ж. Маценко // Початкова школа. – 2003. – № 19, травень. – С. 6–7.
11. Пихтіна Н. П. Організаційно-педагогічні умови адаптації дошкільників до ДНЗ: навчальний посібник / Н.П.Пихтіна. – Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2012. – 338 с.
12. Подакіна О. Вступна бесіда з батьками під час прийому до дитсадка : методичні рекомендації / О. Подакіна // Психолог. – 2004. – № 23–24, червень. – С. 20–23.
13. Стреж Л. В. Сходинки адаптації дітей раннього віку / Л. В. Стреж // Бібліотека шкільного світу. Серія "Психолог. Бібліотека". – 2009. – № 8, серпень.

ПЕДАГОГІКА ГРИ

1. Аматьєва О. П. Розвиток творчих здібностей дошкільників у театральній ігровій діяльності / О. П. Аматьєва // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 42–48.
2. Анিকেєва Н. П. Воспитание игрой / Н. П. Анিকেєва. – М., 1987.
3. Артемова Л. Розвиток теорії і практики дитячої гри: Сторінки історії / Л. Артемова // Дошкільне виховання. – 2001. – № 7. – С. 18–19.
4. Артёмова Л.В. Мир в дидактических играх дошкольников. –Москва: Просвещение, 1992. – 187с.
5. Артемова Л.В., Янківська О.П. Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку. –К.: Радянська школа, 1977. – 187с.
6. Артёмова Л.В. Театрализованные игры дошкольников. –Москва: Просвещение, 1991. – 163 с.
7. Бурова А. Керівництво сюжетно-рольовими іграми / А. Бурова // Дошкільне виховання. – 2001. – № 7. – С. 20–22.
8. Бурова А. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / А. Бурова. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 255 с.
9. Бурова А. Рухливі ігри: організація та керівництво : методичні рекомендації / А. Бурова // Дошкільне виховання. – 2002. – № 1. – С.18–19.

10. Вільчковський Е. С. Рухливі ігри у дитячому садку. / Е. С. Вільчковський. – Київ: Радянська школа, 1989. – 158с.
11. Вільчковський Е. С. Курок О.І. Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Е. С. Вільчковський, О.І.Курок . – Суми: Видавництво: Університетська книга, 2004. -378с.
12. Воспитание детей в игре / под ред. Д. В. Меджерлицкой. – М.: Просвещение, 1979. – 175 с.
13. Выготский Л.С. Игра и её роль в психическом развитии ребёнка // Вопросы психологии [Текст] / Л.С. Выготский. -1966. - №6. –с.62 – 76.
14. Игра дошкольника / под ред. С. Л. Новоселовой. – М., Просвещение, 1989. – 286 с.
15. Карасьова К. Ігровий простір дитини / К. Карасьова, Т. Піроженко. – К.: Шкільний світ, 2011. – 125 с.
16. Карасьова К. Світ дитячої гри / К. Карасьова, Т. Піроженко. – К.: Шкільний світ, 2011. – 126 с.
17. Козлова С. А. Дошкільна педагогіка: учеб. пособие. – 3-е изд., исправ. и доп. / С. А. Козлова, Т. А. Куликова. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 416 с.
18. Пихтіна Н. П. Педагогіка гри: лекції. Навчальний посібник / Н. П. Пихтіна. – Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2014. -209с.
19. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. / Т. І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2004.
20. Эльконин Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. – М., 1978. – 304 с.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Особливості виховання і навчання дітей дошкільного віку за Базовим компонентом дошкільної освіти України.
2. Організація образотворчої діяльності в ДНЗ.
3. Організація валеологічного виховання в ДНЗ.
4. Організація мовленнєвої діяльності дітей в ДНЗ.
5. Організація трудового виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ: завдання, умови виховання, форми і методи роботи.
6. Особливості навчання дошкільників естетичному сприйманню творів живопису: завдання, зміст, форми і методи ознайомлення дітей з мистецтвом та критерії вибору творів для дітей.
7. Готовність дітей до навчання і перебування в школі. Умови підготовки дітей до навчання в школі.

8. Обдарована дитина. Особливості організації та проведення виховної роботи з обдарованими дітьми у ДНЗ.
9. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками у ДНЗ.
10. Організація та керівництво системою фізичного виховання у ДНЗ.
11. Сутність та види планування освітнього процесу в сучасному ДНЗ.
12. Організація малих форм активного відпочинку дітей у ДНЗ.
13. Основні форми організації навчання дітей дошкільного віку.
14. Зміст та форми методичної роботи в дошкільному навчальному закладі.
15. Особливості аналізу заняття з образотворчої діяльності в дошкільному віці.
16. Керівництво педагогічною роботою з музичного виховання й розвитку дітей.
17. Інспектування роботи ДНЗ з розділу «Ознайомлення дітей з природою».
18. Організація процесу ознайомлення дошкільників із працею дорослих в ДНЗ: роль предметно-розвивального середовища у вирішенні питання, методи і прийоми роботи з дітьми.
19. Сім'я як першооснова розвитку особистості: особливості сімейного виховання; типи сімей та проблеми сучасного сімейного виховання дітей; зміст і форми організації роботи з батьками в ДНЗ.
20. Значення та особливості методичного аналізу заняття з формування елементарних математичних уявлень.
21. Організація сенсорного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ: завдання, зміст, методи і прийоми роботи.
22. Моральне виховання і моральний розвиток дошкільників. Зміст, форми, методи морального виховання дітей дошкільного віку.
23. Організація музично-дозвіллевих заходів у ДНЗ.
24. Оптимізація рухової активності дітей дошкільного віку в повсякденному житті.
25. Планування й облік роботи з ознайомлення дітей з природою.
26. Посадові обов'язки та напрями діяльності методиста з дошкільної освіти. Документація методиста.
27. Методичне керівництво математичним розвитком дітей у ДНЗ.
28. Організація естетичного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ: завдання, зміст, форми і методи роботи з дітьми.
29. Організація оздоровчо-профілактичної роботи у ДНЗ.
30. Стили керівництва дошкільним навчальним закладом. Шляхи формування та вдосконалення стилю керівництва.
31. Педагогічно керовані ігри: види, структура, педагогічна цінність. Особливості організації та керівництва.
32. Організація передматематичної підготовки дошкільників у ДНЗ.
33. Особливості організації інноваційної діяльності в ДНЗ.
34. Гра як провідний вид діяльності дитини дошкільного віку. Класифікації ігор: різноманітність підходів і раціональність їх використання в ДНЗ.
35. Творчі ігри: види, структура, педагогічна цінність. Особливості організації та керівництва.

36. Передовий педагогічний досвід: сутність, критерії. Вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду в дошкільному закладі.
37. Конфлікти в трудовому колективі. Профілактика та шляхи розв'язання конфліктних ситуацій.
38. Види іграшок та вимоги до них. Організація ігрового осередку як складової предметно-розвивального середовища в ДНЗ та його особливості.
39. Педагогічна рада як колегіальний орган управління дошкільним закладом.
40. Дошкільна освіта як складова частина безперервної освіти в Україні. Характеристика нормативних документів в системі дошкільної освіти.
41. Організація та планування музичних занять у ДНЗ.
42. Завідуючий – організатор і керівник ДНЗ (права та обов'язки, основні напрями діяльності). Методи управління дошкільним навчальним закладом.
43. Дошкільний навчальний заклад як педагогічна система і об'єкт управління. Типи дошкільних навчальних закладів. Режим роботи ДНЗ. Комплектування груп.
44. Контроль за станом освітнього процесу в дошкільному закладі. Види, форми та методи контролю.
45. Спеціаліст (інспектор) з дошкільного виховання районних, міських, обласних управлінь (відділів) освіти. Напрями діяльності інспектора.
46. Види інспектування дошкільних навчальних закладів. Планування роботи інспектора з дошкільного виховання.
47. Робота керівника з кадрами дошкільного закладу.
48. Контроль за організацією харчування та медичного обслуговування дітей в дошкільному навчальному закладі.
49. Нормативно-правові акти вищих органів влади України у сфері дошкільної освіти.
50. Особливості організації екскурсії в природу з дітьми дошкільного віку.
51. Організація профілактики негативних проявів у поведінці дошкільників в ДНЗ.
52. Особливості попередження і подолання негативних проявів у поведінці дітей, зумовлених кризою трьох років.
53. Особливості попередження і подолання негативних проявів у поведінці дітей, зумовлених кризою семи років.
54. Особливості попередження і подолання негативних проявів у поведінці дітей, зумовлених неправильними типами виховання у родині.
55. Особливості попередження і подолання негативних проявів у поведінці дітей, зумовлених несприятливою адаптацією до закладу дошкільної освіти.
56. Організація розумового виховання в дошкільному віці: завдання, зміст і методи роботи.

**ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АДАПТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ
ДО ДНЗ»**

1. Охарактеризувати необхідні засоби допомоги дитині в перші дні її перебування в дитячому садку. Прокоментувати супровід новоприбулих дітей на чотирьох етапах адаптації.
2. Охарактеризувати особливості адаптації дітей раннього віку. Назвати необхідні засоби допомоги дитині в перші дні її перебування в дитячому садку.
3. Проаналізувати емоційний портрет новоприбулої дитини. Охарактеризувати труднощі адаптації новоприбулих дітей до нових умов життя.
4. Готовність дитини до вступу до ДНЗ як психолого-педагогічна проблема. Проаналізувати підготовку дитини до вступу в дитячий садок як умова її успішної адаптації до ДНЗ.
5. Пояснити роль прогнозування особливостей адаптаційного періоду. Попередня діагностична та профілактична робота педагогічного колективу у формуванні готовності дошкільників до ДНЗ. Охарактеризувати показники адаптованості дитини раннього віку до ДНЗ.
6. Охарактеризувати труднощі адаптації новоприбулих дітей до нових умов життя. Проаналізувати причини важкої адаптації до ДНЗ. Види дезадаптації.
7. Проаналізувати особливості психолого-педагогічної допомоги вихователям, що працюють з дітьми важкого ступеня адаптації.
8. Проаналізувати зміст, форми і методи роботи з батьками дітей середнього ступеня адаптації.
9. Проаналізувати взаємодію усіх ланок ДНЗ і сім'ї, як умову поліпшення адаптації дошкільників до дитячого садка.

**ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ДИСЦИПЛІНИ
«ПЕДАГОГІКА ГРИ»**

1. Створення предметно-розвивального середовища, як умова успішного керівництва сюжетними іграми дітей. Особливості створення предметно-розвивального середовища у різних вікових групах.
2. Характеристика існуючих класифікацій дитячих ігор. Класифікація ігор, що використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку.
3. Сутність, вікові особливості розвитку творчих ігор. Роль дорослого в організації творчих ігор з дітьми дошкільного віку (на основі аналізу ролі грашок та рівнів розвитку творчих ігор);

4. Сутність та особливості організації режисерських ігор з дітьми дошкільного віку.
5. Сутність та особливості організації театралізованих ігор та ігор-драматизацій з дітьми дошкільного віку.
6. Сутність та особливості організації ігор дошкільників з будівельним матеріалом.
7. Сутність та особливості організації дидактичних ігор з дошкільниками
8. Сутність та особливості організації рухливих і народних ігор з дошкільниками. Характеристика видів діяльності, в межах яких можуть бути використані рухливі і народні ігри з дітьми різних вікових груп.

ОРІЄНТОВНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

Практичне завдання

Дайте методичні рекомендації молодому вихователю щодо підготовки і проведення заняття за темою „Бабусин посуд” для дітей старшої групи.

Практичне завдання

Покажіть можливості використання запропонованих інтелектуальних завдань в навчально-виховному процесі сучасного ДНЗ; визначте мету до їх проведення.

Інтелектуальні завдання

Завдання 1

Що легше - зробити воду холодною чи гарячою? Назви кілька способів, як зробити воду холодною, гарячою. Які способи найшвидші? Чому? Чим для цього можна скористатися?

Завдання 2

Як легше користуватися ложкою - тримаючи її однією чи двома руками? З якою метою можна застосувати ложку? Для яких випадків, яка ложка / велика, десертна, чайна / зручніша? Назви кілька випадків, коли ложку зручніше тримати двома руками? Які досліди ти запропонував би провести, щоб довести свою правоту?

Завдання 3

Чим можна забити цвях у дошку:

- Якщо ти вдома;
- Якщо на прогулянці в лісі;
- Якщо на березі річки або моря;
- Якщо це маленький / великий цвях.

Варіанти відповідей можна зобразити у вигляді малюнка.

Завдання 4

Назви та покажи за допомогою кількох речей способи утворення вітерця в кімнаті /вата, пір'я, віяло, повітряна кулька/.

Практичне завдання

Орієнтуючись на запропоновану назву та хід гри, визначте на що саме повинен звернути увагу дітей вихователь, даючи позитивну оцінку їх роботам?

Яку мету переслідує педагог, організовуючи гру „Майстерня” ?

Запропонуйте перелік завдань аналогічного характеру, які б сприяли формуванню вміння дітей раціонально використовувати матеріали.

Гра „ МАЙСТЕРНЯ”

Матеріали: аркуш ватману, ножиці, фломастери, олівці. Організація гри: діти поділяються на команди по 4чол. в кожній.

Хід гри.

Вихователь пропонує дітям допомогти родині зайців у їхньому бізнесі виготовленні рукавиць. Вона показує, як треба обвести долоню на папері, щоб вийшла рукавиця. Кожна команда має обвести на ватмані якомога більше відбитків долонь, які потім треба вирізати та прикрасити малюнком.

Діти повинні розподілити між собою обов'язки - хтось обводить руку , хтось вирізає , хтось прикрашає. Робота починається та завершується на сигнал вихователя і приходить у два етапи /по 10-12 хв кожний/.

На першому етапі - обводять долоньки, на другому - вирізають рукавички та оздоблюють їх.

Практичне завдання

Дайте рекомендації вихователям груп раннього віку та 1 молодшої групи щодо створення розвивального предметно-ігрового середовища:

- мотивуйте необхідність його створення;
- визначте вимоги до обладнання ігрових зон /центрів/;
- дайте перелік необхідних матеріалів та обладнання, охарактеризуйте їх вплив на розвиток дітей.

Практичне завдання

Орієнтуючись на віршований текст, визначте форму роботи з фізичного виховання , вимоги до її організації і проведення; покажіть можливості використання даної форми роботи на різних видах занять через наведення відповідних прикладів, мотивуйте доцільність використання даної форми роботи

Ми сьогодні малювали -
Візеруночки складали.
Вже й стомились працювати,
Час настав відпочивати.
Стисніть пальчики ось так,
Потім розгорніть кулак,
Втому з ручок обтрусили -
Набирайтесь, пальці, сили.
Потім руки відведемо,
Швидко ми їх обернемо -
Вгору - вниз, вгору - вниз.

Ніби колесо крутись.
Ніжки ширше розведіть,
Знов зведіть і розведіть.
Пензлик в руки знов візьміть -
Малювати розпочніть.

Практичне завдання

Дайте методичний коментар до такої ситуації. Аліна вперше в селі. Гуляючи в лузі, дівчинка побачила в траві кілька пакетів з - під молока. Дівчинка прибігла до батьків: -Тату! Мамо! Я щойно знайшла гніздо корови!

Поясніть причину таких міркувань дитини.

Які недоліки суспільного та сімейного виховання мають місце в цій ситуації? Якщо б така дитина виховувалася в вашій групі, яку б систему роботи ви провели?

Практичне завдання

На основі запропонованого фрагменту навчально - виховної роботи педагога з дітьми визначте вік дітей, розділ програми згідно якого передбачається даний вид роботи, мету створення педагогом даної ситуації, розкрийте тактику взаємодії педагога з дітьми, мотивуйте її доцільність. Які методичні рекомендації повинні бути враховані під час організації роботи дітей в парах?

Вихователь запрошує двох дітей, показує їм зразок гірлянди з прапорців і пояснює, що це буде одна з прикрас групової кімнати до свята. Пропонує пригадати послідовність виготовлення прапорця /у разі потреби використовує частковий показ/. Пояснює, що прапорців на нитці багато, тому гірлянду треба робити удвох. Повідомляє, що по завершенню роботи можна буде погратися іграшками.

Практичне завдання

Визначте, до якого виду мовленнєвої діяльності відноситься запропонований фрагмент роботи педагога з дітьми, з якою метою він проводиться.

Назвіть основний прийом, який використовує педагог в даній ситуації. Розкрийте його сутність, мотивуйте доцільність використання.

Вихователь. Чи правда, чи неправда, було таке чи ні, а в казці мовиться...

Перша дитина. Було собі на світі маленьке жовтеньке Курча /дитина дістає зі скриньки жовтий кружечок/. Воно жило в курнику, і всі його ображали. Набридло Курчаті таке життя, і вирішило воно піти світ за очі, щоб знайти собі друзів.

Друга дитина .Йде, йде Курча, аж ось йому назустріч біжить Песик /друга дитина витягує коричневий кружечок/.

— Куди прямуєш, Курчатко? - запитує Песик.

— Та мандрую собі світ за очі, друзів шукаю, - відповідає Курча.

— Пішли удвох, веселіше буде, - каже Песик.

Практичне завдання

Проаналізуйте педагогічну ситуацію за таким алгоритмом:

I. Виділити з запропонованої педагогічної ситуації проблему та коротко сформулювати її суть. Проаналізувати мікросередовище, у якому розгортається ситуація «мовою» педагогічних категорій.

II. Виявити чинники, що привели до виникнення проблеми у запропонованій ситуації, використовуючи положення педагогічної теорії.

III. Представити та аргументувати можливі стратегію і тактику поведінки вихователя і дитини у запропонованій ситуації:

1. тактику оперативного втручання вихователя у педагогічну ситуацію (як припинити);
2. можливі реакції дітей (емоції, поведінка) на спробу вихователя вирішити проблему (чи припинити конфлікт);
3. стратегічні завдання і тактику педагога (прийоми, методи) на перспективу;
4. спрогнозувати очікувані результати обраної вихователем стратегії і тактики у вирішенні педагогічної ситуації;
5. окреслити позитивний досвід, який можна здобути вихователю в запропонованій педагогічній ситуації.

Педагогічна ситуація:

Оля, 5 років. Знайшла колорадського жука. Показуючи його дітям, сказала, що він поганий і його потрібно знищити. Далі дівчинка почала відривати у жука лапки, вусики, крила.

Практичне завдання

Визначте можливі методи та прийоми встановлення емоційного контакту між вихователем та дитиною, розвитку довіри до дитячого садка в період адаптації дитини до ДНЗ. В обґрунтуванні використайте програму «Малютко».

Практичне завдання

Орієнтуючись на запропонований фрагмент гри, визначте завдання, зміст підготовчої роботи до організації проведення даної гри. Запропонуйте перелік орієнтовних проблемних запитань в ході гри, тематику орієнтовних міні-монологів в грі „ ЛЯЛЬКИ ЗАХВОРИЛИ”.

Вихователь звертає увагу на створену ігрову ситуацію з ляльками.

- Що з вашими ляльками? Може вони захворіли? Треба їх обов'язково оглянути. /Вихователь дає зразок опису хворої ляльки/.

Наша лялька Катя захворіла. Я торкнулась до її голівки і відчула, що вона у неї гаряча. У Каті піднялась температура, почервоніло горло, вона дуже кашляє і важко дихає. Катя сидить сумна і невесела. Вона зовсім не хоче їсти і гратись, тому що наша Катя занедужала.

- А лялька Наталочка теж хвора? /Вихователь пропонує оглянути хвору ляльку дитині, спонукаючи її до опису хворої ляльки./

- Чому це захворіли наші ляльки? /Діти висловлюють свої міркування з цього приводу/. Вихователь, узагальнюючи висловлювання дітей, дає зразок міркування про причину хвороби ляльки.

МІРКУВАННЯ ПРО ПРИЧИНИ ХВОРОБИ ЛЯЛЬКИ.

Надворі було дуже холодно, йшов дощ і був холодний вітер. Наша Катруся вибігла на двір зовсім роздягнутою і попала під холодний дощ. Під дощем Катя зовсім змокла і простудилась. У неї заболіло горло і піднялася температура. Так наша Катруся захворіла.

— А чому твоя лялька захворіла? /Дитина висловлює своє міркування з приводу хвороби ляльки/. Вихователь пропонує дітям розподілити між собою ролі мами й тата. Діти, розподіливши ролі, приймають рішення викликати лікаря.

Практичне завдання

Проаналізуйте педагогічну ситуацію за таким алгоритмом:

I. Виділити з запропонованої педагогічної ситуації проблему та коротко сформулювати її суть. Проаналізувати мікросередовище, у якому розгортається ситуація «мовою» педагогічних категорій.

II. Виявити чинники, що привели до виникнення проблеми у запропонованій ситуації, використовуючи положення педагогічної теорії.

III. Представити та аргументувати можливі стратегію і тактику поведінки вихователя і дитини у запропонованій ситуації:

1. тактику оперативного втручання вихователя у педагогічну ситуацію (як припинити);
2. можливі реакції дітей (емоції, поведінка) на спробу вихователя вирішити проблему (чи припинити конфлікт);
3. стратегічні завдання і тактику педагога (прийоми, методи) на перспективу;
4. спрогнозувати очікувані результати обраної вихователем стратегії і тактики у вирішенні педагогічної ситуації;
5. окреслити позитивний досвід, який можна здобути вихователю в запропонованій педагогічній ситуації.

Педагогічна ситуація:

Сергій, 4 роки, лихословить. Хлопчика постійно з садочка забирає старший брат-підліток з однолітками. Вихователь неодноразово чула, що хлопці, одягаючи Сергія, лихословили у його адресу та між собою.

Практичне завдання

На основі запропонованого фрагменту навчально-виховної роботи педагога з дітьми визначіть:

- з дітьми якого віку педагог проводить роботу?
- які компоненти мовлення включені в даний зміст роботи?
- які завдання вирішуються в процесі мовленнєвого спілкування?

Запропонуйте варіанти продовження роботи педагога над мовленнєвим розвитком дітей на прикладі теми „Зима”.

Покажіть можливості діалогічного спілкування для розвитку у дітей бажання вступати у мовленнєві контакти з дорослими.

ФРАГМЕНТ ОСВІТНЬО - ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

Вихователь пропонує одній дитині розповісти віршик про сніг, який був вивчений з дитиною задалегідь. Потім запитує у дітей :

- Про що був цей віршик?
- Як іще ми говоримо про сніг?
- Які „снігові” слова ви знаєте?
- Який буває сніг? / Білий, м'який, чистий, пухнастий/.
- А хочете дізнатись, як можна сказати про сніг лагідно?

Спочатку я вам допоможу, слухайте: білий - біленький - білесенький. Далі ви вже самі допоможете мені: чистий - ....., м'який - ....., холодний - .....

- А ви любите взимку гуляти?

Давайте зробимо так, ніби ми вдягаємось на прогулянку. Вихователь імітує дії і залучає дітей до імітації рухів та назви одягу.

- Ось вдягнемо / діти називають назву / . Потім вдягнемо..... А тепер треба взути.....

- А що ми ще забули одягти?

Практичне завдання

Обґрунтуйте значимість її використання для здійснення завдань екологічного виховання. Дайте перелік вимог до її конструювання.

Розповідь.

Одного разу Миколка і Сашко пішли до лісу, взявши із собою собаку. Собака весело бігла попереду, обстежуючи кожний кущ, кожену травинку. В лісі стояла тиша. Аж раптом тишу порушив гавкіт. Хлопчики підбігли до собаки - він стояв біля пташиного гнізда. Самої пташки там не було, у гнізді лежало двоє яєчок. Хлопчики взяли ще теплі яєчка в руки, потримали, а потім знову поклали до гнізда. Забрали собаку і пішли собі стежкою далі.

Як би ти вчинив у такій ситуації?

Практичне завдання

На основі запропонованих завдань спроектуйте зміст освітньо-виховної роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

1. Виховувати в дітей усвідомлення того, що людина – частка природи.
2. Встановлювати гармонійні стосунки дошкільнят з природою.

3. Збагачувати чуттєвий досвід дітей, розширювати безпосередні контакти з довкіллям.
4. Виховувати дбайливе ставлення до природного середовища.

Практичне завдання

Орієнтуючись на назву, мету, методичні рекомендації, початок гри запропонуйте варіанти розгортання сюжету гри, визначте основні змістові та функціональні характеристики даної гри.

Гра "Робимо покупки".

Мета: створити ситуацію необхідності самостійного вибору на основі визначення значущості предмета. Вправляти в умінні домовлятися, переконливо доводити власну думку іншим, толерантно сприймати позицію іншого, що відрізняється від власної.

Методичні рекомендації.

Гру можна проводити на різноманітному матеріалі, тобто діти можуть "купувати" книжки, іграшки, продукти, подарунки тощо.

Оскільки суть гри полягає у можливості вибору, то вихователь має надати дітям право вибору. Ситуацію бажано ускладнити обмеженою купівельною спроможністю дітей.

Початок гри, на початку гри вихователь пропонує дітям зробити покупки. Пояснює, що для цього треба взяти гроші в банку. За гроші правлять фішки, наприклад, жовтого кольору. В банку є гроші більшої вартості - так, одна синя фішка коштує п'ять фішок жовтого кольору, а одна червона дорівнює вартості двох фішок синього кольору. У крамниці можна придбати товар різної вартості - дешевий і дорогий. При покупці, попереджає педагог, треба звертати увагу не тільки на ціну товару, а й на його потрібність. Треба запитати у себе: чи справді мені це потрібно саме зараз? Для кого чи для чого я хочу придбати цей товар? Чи вистачить у мене грошей?

Практичне завдання

Орієнтуючись на запропоновані завдання, визначте вік дітей, шляхи реалізації поставлених завдань, запропонуйте орієнтовний зміст роботи в повсякденному житті /на прикладі одного сезону/ та розробіть тематику занять, враховуючи вік дітей, програмні завдання.

ПРОГРАМНІ ЗАВДАННЯ

Уточнювати уявлення та знання дітей про нашу планету Земля, як про наш спільний Дім. Розширювати та поглиблювати уявлення дітей про небо та життя планети Земля. Розвивати сприйняття краси, усвідомленість єдності Землі та Космосу як основи цілісного сприйняття довкілля. Розвивати вміння дітей спостерігати за природою, робити зіставлення та висновки із спостережень, проводити аналогії.

Практичне завдання

Орієнтуючись на фрагмент освітньо - виховної роботи, визначте вік дітей, мету проведення запропонованого змісту роботи педагога з дітьми. Доповніть запропонований зміст. За допомогою яких методів і прийомів відбувається процес формування етичних уявлень дітей про добро і зло.

ФРАГМЕНТ ОСВІТНЬО - ВИХОВНОЇ РОБОТИ.

- Діти, сьогодні ми з вами продовжимо розмову про добро і зло, про те, що таке добро, а що таке погано. А ще ми поговоримо про силу слова. Послухайте, в народі кажуть: „Слово чемне кожному приємне“, „Добре слово і двері відчиняє“, „Добре слово лікує, а зле - ранить“.

- Поміркуйте, як ви розумієте ці прислів'я? Як називають людину, яка вживає добрі чемні слова? Давайте разом з вами виростимо дерево ввічливості. Кожен з вас повинен придумати ввічливе слово або звертання, яке я буду писати на ось цих різнобарвних листочках. А потім всі разом ми прикрасимо цими листочками дерево ввічливості. / Діти виконують завдання/.

- Діти, подивіться яке чудове дерево виросло в нашій кімнаті. Ми залишимо його в нашій групі, для того, щоб деревце нагадувало нам, що в світі мови є багато - багато ввічливих слів, які ми повинні говорити щодня, щохвилини один одному, своїм рідним, близьким, знайомим, всім, хто знаходиться поряд.

- А зараз давайте пограємось у гру з цією чарівною "квіткою бажань". Ви будете передавати її один одному і при цьому висловлювати свої найщиріші побажання, говорити чемні добрі слова, пам'ятаючи при цьому, що „Добре слово лікує, а зле ранить“.

-

Практичне завдання

Орієнтуючись на початок заняття, визначте з якого розділу програми та з дітьми якого віку воно буде проводитись.

Обґрунтуйте, чим обумовлений такий нетрадиційний початок заняття, з якою метою буде проводитись дане заняття.

Запропонуйте орієнтовний план продовження даного заняття.

ПОЧАТОК ЗАНЯТТЯ.

Діти заходять до зали і сідають на килимок.

- Уявіть собі, що зараз літня пора року. Закрийте очі і уявіть собі літній день: надворі тепло, світить яскраве сонечко, навколо буває зелена травичка, квітнуть гарні квіти, дерева шелестять зеленими листочками, і тихо погойдуються від теплового ніжного ласкавого вітру.
- Підставте обличчя і руки сонячним промінцям. Вони пригрівають і вам стане жарко /діти відкидаються назад, спершись на руки, роблять глибокий вдих/.
- Ось сонечко заховалось за хмарку, стало прохолодно /діти стискаються в клубочок, щоб зігрітись, затримують дихання/.
- А зараз давайте відправимось на прогулянку. Але спочатку я перевірю, який у кого настрій. Подзвоніть у цей чарівний дзвіночок, я ми послухаємо, чи у всіх сьогодні настрої веселі та бадьорі.

Практичне завдання

Беручи до уваги зміст дидактичних вправ, визначте, яку мету переслідує педагог під час їх проведення. Якими нетрадиційними методами та прийомами можна продовжити розпочату роботу? У чому полягає педагогічна цінність такої роботи.

Дидактична вправа „*Найголовніша людина у світі*”

- Діти, сьогодні вас чекає чудовий сюрприз. ВИ познайомитесь із найголовнішою людиною у світі. Як ви думаєте, хто ця людина?

- Чому ви так думаєте? Зараз, діти ви побачите портрет „Найголовнішої!” людини в світі в цій чарівній скриньці /коробці, шкатулці /. По черзі загляньте в неї, але не говоріть нікому, кого ви там побачили. А тепер скажіть усі разом , хто ж найголовніша людина у світі? „ Я !!!” .

- А зараз я прошу вас, шановні найголовніші люди у світі, представитись нам усім.

Дидактична вправа „ *Гімн імен* „

Кожна дитина по черзі виходить у коло, проспівує своє ім'я голосно , урочисто, піднесено, а інші діти їй підспівують.

- Бачите, діти, яке у кожного з вас чудове неповторне, горде, найкраще у світі ім'я. Був день, коли ви з'явилися на світ і тоді найдорожчі вам люди, ваші батьки, дали це ім'я. Всі ви, діти, любі і дорогі для своїх батьків. Кожен з вас має право мати своє власне ім'я, яке записують у вашому першому державному документі „Свідоцтво про народження” / демонструє його /.

Практичне завдання

Орієнтуючись на перелік програмових завдань, визначте зміст освітньо - виховної роботи ДНЗ з безпеки життєдіяльності дитини. Запропонуйте джерела наукової та методичної інформації з питань безпеки життєдіяльності дошкільника.

Програмові завдання.

1. Формування поняття про стихійні явища природи /землетрус, повінь, буря, ожеледиця, гроза, град тощо/, ознайомлювати з природою їх виникнення, характерними ознаками, негативними наслідками.

2. Розвивати чуття небезпеки щодо вогню й електричного струму, формувати вміння дотримуватись правил протипожежної безпеки, швидко знаходити правильний вихід з небезпечної ситуації.

3. Формувати вміння обережно поводитись з ліками та хімічними речовинами, отруйними рослинами, небезпечними для життя людини.

4. Розвивати вміння надавати першу допомогу собі та іншим людям у разі травми, нещасного випадку, правильно поводитись у випадках загрози та виникнення надзвичайних ситуацій.

5. Пропагувати здоровий спосіб життя серед дітей та батьків.

Практичне завдання

Дошкільний навчальний заклад готується до проведення загальних батьківських зборів за темою „Соціалізація дитини в родині”.

Мотивуйте актуальність вибору даної теми для батьківських зборів.

Визначте орієнтовний план проведення батьківських зборів на тему «Соціалізація дитини в родині».

Запропонуйте зміст підготовчої роботи до батьківських зборів з даної теми.

Практичне завдання

Творчою групою педагогічного колективу ДНЗ № 12 м. Полтави була розроблена програма, в зміст якої включені такі розділи:

1. „Про тебе”.
2. „Твоя сім'я”.
3. „Про вік людей”.
4. „В країні людських взаємин”.

Визначте, реалізацію яких освітньо-виховних завдань передбачає дана програма. Запропонуйте добірку дидактичних матеріалів для індивідуальної, під групової роботи з дітьми. Конкретизуйте тематику занять, бесід до кожного розділу програми.

Практичне завдання

Дайте характеристику літературних здібностей дитини-дошкільника.

Наведіть приклади типових завдань, які сприятимуть розвитку літературних здібностей обдарованих дітей.

Розкрийте етапи підготовки обдарованих дітей до словесної творчості.

Практичне завдання

Дошкільний навчальний заклад готується до проведення педагогічної ради за темою „Місце театралізованої діяльності в педагогічному процесі сучасного ДНЗ”.

Запропонуйте порядок денний педагогічної ради за вказаною темою.

Складіть план підготовки педагогічного колективу до проведення педагогічної ради.

Практичне завдання

Проаналізуйте педагогічну ситуацію за таким алгоритмом:

I. Виділити з запропонованої педагогічної ситуації проблему та коротко сформулювати її суть. Проаналізувати мікросередовище, у якому розгортається ситуація «мовою» педагогічних категорій.

II. Виявити чинники, що привели до виникнення проблеми у запропонованій ситуації, використовуючи положення педагогічної теорії.

III. Представити та аргументувати можливі стратегію і тактику поведінки вихователя і дитини у запропонованій ситуації:

1. тактику оперативного втручання вихователя у педагогічну ситуацію (як припинити);
2. можливі реакції дітей (емоції, поведінка) на спробу вихователя вирішити проблему (чи припинити конфлікт);

3. стратегічні завдання і тактику педагога (прийоми, методи) на перспективу;
4. спрогнозувати очікувані результати обраної вихователем стратегії і тактики у вирішенні педагогічної ситуації;
5. окреслити позитивний досвід, який можна здобути вихователю в запропонованій педагогічній ситуації.

Педагогічна ситуація:

Старша група, діти 5-ти років.

У Сашка із шафи зникли іграшка і цукерки. Він звинуватив у крадіжці речей Володю і назвав його злодієм. Володя заперечував його причетність до зникнення речей. Між хлопчиками зав'язалась бійка.

Вихователю відомо:

1. Сашко не любить ділитися з дітьми тим, що має;
2. Володю не раз діти звинувачували у привласненні чужих речей і при перевірці вихователем це мало місце.

Практичне завдання

Проаналізуйте педагогічну ситуацію за таким алгоритмом:

I. Виділити з запропонованої педагогічної ситуації проблему та коротко сформулювати її суть. Проаналізувати мікросередовище, у якому розгортається ситуація «мовою» педагогічних категорій.

II. Виявити чинники, що привели до виникнення проблеми у запропонованій ситуації, використовуючи положення педагогічної теорії.

III. Представити та аргументувати можливі стратегію і тактику поведінки вихователя і дитини у запропонованій ситуації:

1. тактику оперативного втручання вихователя у педагогічну ситуацію (як припинити);
2. можливі реакції дітей (емоції, поведінка) на спробу вихователя вирішити проблему (чи припинити конфлікт);
3. стратегічні завдання і тактику педагога (прийоми, методи) на перспективу;
4. спрогнозувати очікувані результати обраної вихователем стратегії і тактики у вирішенні педагогічної ситуації;
5. окреслити позитивний досвід, який можна здобути вихователю в запропонованій педагогічній ситуації.

Педагогічна ситуація:

Андрій, 4 роки. Між Андрієм і дітьми з групи зав'язалась суперечка з приводу гри. Хлопчик у суперечці почав вживати нецензурні слова.

Практичне завдання

Проаналізуйте педагогічну ситуацію за таким алгоритмом:

I. Виділити з запропонованої педагогічної ситуації проблему та коротко сформулювати її суть. Проаналізувати мікросередовище, у якому розгортається ситуація «мовою» педагогічних категорій.

II. Виявити чинники, що привели до виникнення проблеми у запропонованій ситуації, використовуючи положення педагогічної теорії.

III. Представити та аргументувати можливі стратегію і тактику поведінки вихователя і дитини у запропонованій ситуації:

1. тактику оперативного втручання вихователя у педагогічну ситуацію (як припинити);
2. можливі реакції дітей (емоції, поведінка) на спробу вихователя вирішити проблему (чи припинити конфлікт);
3. стратегічні завдання і тактику педагога (прийоми, методи) на перспективу;
4. спрогнозувати очікувані результати обраної вихователем стратегії і тактики у вирішенні педагогічної ситуації;
5. окреслити позитивний досвід, який можна здобути вихователю в запропонованій педагогічній ситуації.

Педагогічна ситуація:

Марина, 4 роки. Із садочка Марину забирає бабуся. На прохання бабусі збиратися додому онука реагує не відразу, при вдяганні розкидає речі, лихословить на адресу бабусі. Така поведінка продовжується до тих пір, поки бабуся не застосує фізичну силу і не покарає Марину.

Вихователю відомо:

Марина зростає в неповній материнській сім'ї. Мама дуже зайнята на роботі. Вихованням дівчинки займається переважно бабуся.

Практичне завдання

Серед деяких молодих батьків побутує думка, що дітей потрібно виховувати по-спартанськи: не надто піклуватися про нічну тишу, відтак дитина може спати при включеному ардіо або телевізорі; не турбуватися, що дитина довго дивиться телевізор або грає на комп'ютері, нарівні з дорослими їздить по місту, ходить по магазинам тощо. Чим може обернутися для дитини таке виховання? Чому?

Практичне завдання

Після театралізованої казки дівчинка з гордістю говорить: «Раніше я ніким не була, а тепер я - чарівна бджілка». Про що це говорить? Розкрийте вплив ігрової ситуації і ролі на розвиток самосвідомості?

Практичне завдання

Вихователька старшої групи запропонувала дітям дізнатися де і ким працюють їхні мами. Під час бесіди одні діти охоче розповідали про своїх мам, інші говорили про них мало і коротко. Таня заявила: «Моя мама нічого не робить, цілий день шиє». «Моя лише варить і прибирає», - сказала Оленка. Миколка на запитання вихователя не відповів, а почервонів і похнюпився: «Не скажу, ким вона працює!». Вихователька знала, що його мама працює у пральні дитячого садка. Залишившись на одинці з хлопчиком, вона запитала: «Миколко, чому ти не сказав про мамину роботу?» На що хлопчик відповів:

«ІІ робота погана – лише пере і більш нічого. Всі вдома перуть, це не робота».

Назвіть причину подібного ставлення дітей до трудової діяльності дорослих. Які виховні завдання слід вирішити у подальшій роботі вихователю цієї групи?